పశువైద్య గ్రంథమాల 13 వ పుష్పము

భేషజకల్పము.

గ్రంథకర్త:

"అభినవ సహదేవ" ఆయుర్వేద పశువైద్యాచార్య, వైద్యకళా
విభూషణ, పశువైద్యగ్రంథమాల, ఆయుర్వేద పశుచికిత్సా
లయ సంస్థాపకులు, ఆంధ్ర జాతీయ పశువైద్య విద్యాపీఠ
ప్రెసిడెంటు, ఆంధ్ర జాతీయ పశువైద్య
కళాశాలప్రిన్సిపాల్ నగు,

డాక్టర్ యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరి,

A. V. L. M. & S., A. M. B. & B. S.

అంగలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

1937

[వెల రు 0-8-0.

బెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

I

గ్రంథకర్త:

“అభినవసహదేవ”

యేజెళ్ల శ్రీరాములుచౌదరి

విజ్ఞప్తి

నేను సుమారు పదిసంవత్సరములకి్రిందట ఆయుర్వేద పశుచికిత్సాలయమును ఆయుర్వేద పశువైద్య గ్రంథమాలను స్థాపించి అనుభవపూర్వకముగా నప్పుడప్పుడు పశువైద్య గ్రంథముల బ్రకటించుచు వార్తాపత్రికలలో వ్యాసములువ్రాయుచు నా శక్తికొలది పశుసేవ చేయుచున్నసంగతి తామెల్లరకును దెలిసియేయున్నది. నేను వ్రాసిన గ్రంథములనుబట్టియు, నా యొద్ద తరిబియతయిన వైద్యులద్వారాను, కరపత్రముల మూలకముగను ఆంధ్రదేశమందంతటను ఆయుర్వేద పశువైద్యమును వ్యాపింపజేసితిని.

మరియొక ముఖ్యవిషయమేమన నే నిప్పు డొక ఆంధ్ర జాతీయ పశువైద్య కళాశాలను స్థాపించి గవర్నమెంటువారిచే రిజష్టరు చేయించి యనేకమంది పశువైద్యులను తరిబియతు చేయుచున్నాడను. ఈకళాశాల ప్రభుత్వమువారివలన ద్వరలో రికగ్నైజు కానున్నది.

ప్రస్తుత కాలపరిస్థితులనుబట్టి రైతులకును విద్యార్థులకును తదితరులకును అర్థమగునటుల సులభశైలియందు ఇరువది పశువైద్య గ్రంథములను మాపశువైద్య గ్రంథమాలతరఫున బ్రకటించితిని. మా యాయుర్వేద పశువైద్య గ్రంథమాలయందు వెల్వడిన గ్రంథరాజములం దిదియు నొక్కటి. ఇయ్యది

పశుధనాభిమానులగు హైందవులకెల్లరకును హ స్తభూషణమని చెప్పనగును.

మా యీగ్రంథములపై గవర్నమెంటు వెటరినరీ, అగ్రికల్చరల్, రెవిన్యూ, ఎడ్యుకేషనల్ డిపార్టుమెంటులయందలి ప్రముఖులగు నుద్యోగులును తదితర డిపార్టుమెంటులవారును జమీందారులు భూస్వాములు మున్నగు వారు పెక్కురు పెక్కు సదభిప్రాయముల నొసంగియున్నారలు.

మా యీ గ్రంథముల నాంధ్రలోకమాదరించి ప్రతి పాఠశాలయందును, ప్రతిపుస్తక భాండాగారమందును, కోఆపరేటివు సొసైటీలయందును ఉంచి మాపశువైద్య గ్రంథమాల నభివృద్ధికి దెత్తురని విశ్వసించుచున్నారము.

ఈ గ్రంథమునకు దయతో పీఠిక వ్రాసి వన్నెదెచ్చిన పశుధనాభిమాన శిరోమణికిని ముద్దులొలుకునటు లీ గ్రంథమును ద్వరలో ముద్రింపించి యిచ్చిన గ్రంథాలయప్రెస్సు మానేజరు శ్రీ కుందా లక్ష్మీనరసయ్యగారికిని, నా యీ గ్రంథ రచనమునకు సాయపడిన గ్రంథముల రచయితలకును నా హృదయపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాడను.

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త.

భేషజకల్పము

(Pharmacopeia)

1 పుష్పములు సమకూర్చుటకు దారమెట్లుపయోగించునో విషయములను కూర్చుటకు సూత్రము లట్లుపయోగించును.

2 వనమునందు మేకలను ఆవులను మేపువారును, వనమునందు నివసించువారును, ఓషధులయొక్క నామములను తెలిసికొని యుందురు. నామములను తెలిసికొనినంత మాత్రమున గాని, రూపములను తెలిసికొనినంత మాత్రమున గాని ఓషధులయొక్క సంపూర్ణజ్ఞానము ఎవడును పొందజాలడు.

3 నామములను, రూపములను తెలిసికొని, వాటిని ప్రయోగించువిధమును తెలిసికొనినవాడు ఓషధులయొక్క తత్వము తెలిసికొనినవా డగును.

4 ఏ పశువైద్యుడు ఓషధులను సర్వవిధముల తెలిసికొనునో వాడు ఓషధులయొక్క తత్వమును తెలిసినవాడని వేరుగ చెప్పనవసరములేదు.

5 ఎవడు ప్రతి పశువును దేశకాలముల ననుసరించి ఓషధులయొక్క ప్రయోగము తెలిసికొనునో వాడు భిషగ్వరుడుగ నుండును.

6 తెలిసికొనకుండ ప్రయోగింపబడిన ఔషధము విషమువలెను, అగ్నివలెను, పిడుగువలెను నుండును. తెలిసికొని ప్రయోగింపబడిన ఔషధము అమృతమువలె నుండును.

7 తీక్ష్ణమైనవిషముకూడ సరిగ ప్రయోగింపబడినచో శ్రేష్ఠమైన ఔషధముగ నగును. ఉత్తమమైన ఔషధము కూడ సరిగ ప్రయోగింపబడనిచో తీక్ష్ణమైన విషముగ నగును. అందువలన పశుజీవితమును ఆరోగ్యమును కోరునట్టి రైతు యుక్తి తెలియని వైద్యునితో ఔషధమిప్పించరాదు.

8 శిరస్సునందు పడిన పిడుగు ప్రాణములను మిగల్చవచ్చును. కాని అజ్ఞునిచే ప్రయోగింపబడినఔషధము ప్రాణములను నిశ్శేషముగా తీసివేయును.

9 విచారముతో నున్నట్టియు, లేవలేక పండుకొనునట్టియు, మిగుల బాధపడుచున్నట్టియు పశువునకు తెలసికొనకుండ తెలిసినవానివలె ఔషధము నిచ్చునో అట్టి వైద్యుడు నరకమును బొందును. వైద్యము చేయించుచున్న పశువుయజమానునికిగూడ కీడు గలుగును.

10 ఏది ఆరోగ్యమును గలిగించునో అదియే యుక్తమైన చికిత్సగ నుండును. ఎవడు రోగమును పోగొట్టునో వాడే వైద్యశ్రేష్ఠుడుగ నుండును. సమస్త కర్మలయొక్క సిద్ధి వానియొక్క సమ్యక్ప్రయోగమును తెలియజేయును. ఆ సిద్ధియే వైద్యుని సమస్తమైన గుణములతో కూడినవానినిగ తెలియజేయును.

—♦ ఔషధములు త్రాగించు విధానము ♦—

(Mode of administering the Liquid medicines)

ఔషధములు త్రాగించునపుడు పశువుయొక్క తలను యెత్తిపట్టుకొని నోరు తెరచి ఒక్కొక గొట్టెమువంతున గాని అరగొట్టమువంతునగాని త్రాగించవలెను. మందులుపోయునపుడు జాగ్రత్తగా పశువునోరు తెరచి నాలుక నొక్కిపెట్టి యుక్తిగా పోయవలెను. పశువుయొక్క తలను మందుపోయుటకు వీలుగనుండునట్లు యెత్తిపట్టి పశువు అటునిటు తూలకుండునట్లు చూచి మందు త్రాగించవలెను. కొన్ని పశువులు అల్లరిచేయుచు అరచుచు క్రిందపడును. అట్లుపడుటవలన పశువునకు అపాయము కలుగుటయేగాక ఆహారనాళమునకు దవుడలకు దెబ్బలు తగులును. కాబట్టి మందులు త్రాగించునపుడు జాగ్రత్తగా పశువును చూచుచుండవలెను. దగ్గునట్లు పశువు కనబడునేని పట్టు విడచి దగ్గనిచ్చినతరువాత మందు నోటిలో పోయవలెను. వ్యాధిగల పశువునకు ఒకేసారి ఆహారమంతయు పెట్టరాదు. కొంచెముకొంచెముగా పెట్టవలెను. ద్రవరూపముగల మందులుగల సీసాలను (Bottles of Liquid medicines) చేతితో కుదిపి త్రాగించవలెను. పాత్రఅడుగుభాగమున మడ్డియున్నచో దానిలో కొంచెము నీరుపోసి త్రాగించవచ్చును. దీర్ఘ (Colic వ్యాధులకు తప్ప ఆకస్మిక వ్యాధులకు ఎక్కువగా మందులను వాడరాదు. అట్లు వాడినయెడల పశువునకు ప్రాణాపాయము కలుగును. పశువు మిక్కిలి బలహీనముగానున్న యెడల ఆహారము తినుటకుగాని త్రాగుటకుగాని లేవదీయ

రాదు. అది లేవలేదను యుద్దేశ్యముతో శరీరముపై దెబ్బలు గొట్టరాదు. తాళ్లతో నటునిటు లాగరాదు. బలవంతముగా నటునిటు త్రోయరాదు. పరుండనిచ్చియే నెమ్మదిగా ఆహారము పెట్టవలెను. అన్ని వ్యాధులయందును ముఖ్యముగ తీవ్రదశ (Predomining stage)యందున్నపుడు కఠిన పదార్థములను మాత్రము వాడరాదు.

ఇంతియేగాకుండ మందులు శరీరములోనికిపోయి త్వరగ జీర్ణము కావలెనని ద్రవరూపమగు మందు (Liquid of medicines) లను పోయవలెను. మందు వృధాగా పోకుండునట్లు చేయుటకును హానికలుగకుండ చేయుటకును నెమ్మదినెమ్మదిగ కొంచెము కొంచెముగా వెదురుగొట్టములతో పెట్టవలెను.

—♦ వెదురుగొట్టములు ఉపయోగించుట ♦—

(Using bamboo tubes)

సామాన్యముగా పల్లెటూళ్లలోని రైతులు వెదురు గొట్టములతోగాని ఇత్తడిగొట్టములతోగాని మందులు పోయుదురు. ఈగొట్టములు నునుపుగ వెడల్పుగ అంతపొడవు లేకుండునట్లుగ తయారు చేయించి వాడుట మంచిది. గొట్టములు గరుకుగ చివరభాగము సూదిమొనవలెనున్నచో పశువులంగిటికి నాలుకకు గుచ్చుకొని గాయములు (Wounds) పడును. కాబట్టి గొట్టములు నునుపుగనుండి చివరభాగము వెడల్పుగనుండుట మంచిది.

గొట్టములను వాడునపుడు లోపల పురుగులు, తేళ్ళు, బూజు వగైరాలు లేకుండచూచి మందులుపయోగించవలెను.

—♦ సీసాలను ఉపయోగించుట ♦—

(Using glass bottles)

గొట్టములకంటె సీసాలతో పోయుటకూడ మంచిపద్ధతియై యున్నది. ఇట్లు పోయుటవలన పశువునోటిభాగమునకు అపాయములురావు. సీసాను నోటిలోనుంచి పోయునపుడు అది బ్రద్దలుకాకుండ చూడవలెను. తలను మెడకు సమానముగ ఎత్తిపెట్టవలెను. మందులను వాడు సీసాలు కొంచెము పొడవుగ నుండవలెను. మందులను త్రాగించునపుడు అజాగ్రత్తగా నుండిన యెడల అనేకవిధము లగు ప్రమాదములు సంభవించును.

—♦ సాంక్రామిక వ్యాధులలో మందులు త్రాగించుట ♦—

(Administration of medicines in contagious diseases)

పెద్దరోగము, కురమ, గాలికుంటు మున్నగు వ్యాధులలో అవుసరమున్నపుడే మందులనీయవలెనుగాని అనవసరముగా నెల్లవేళలనీయరాదు. అంటువ్యాధులుగల పశువులకు వాడు గొట్టములు, సీసాలు, తదితరపాత్రలు ప్రత్యేకముగా నుండవలెను. అప్పుడప్పుడు వగరునీటితో వనిముట్లను కడుగుచుండవలెను. వైద్యుడు చెప్పినరీతిగా పథ్యాపథ్యములు చేయించుచుండవలెను. అవుసర మున్నపుడు ముక్కురంధ్రములద్వారా మందుల నుపయోగించవచ్చును.

—♦ తత్వములనుబట్టి మందులు వాడుట ♦—

(Administration of medicines according to constitution.)

కొన్నిపశువులు ఆశ్చర్యకరమగుగుణములు కలిగియుం

డును. కొన్నిపశువులు మందును సరిగా జీర్ణముచేసికొనును. మరికొన్ని అట్లుగాక మందులను సరిగా జీర్ణముచేసికొనక సరియైన ఫలితము కలుగనీయవు. కాబట్టి ఒక్కొక్కప్పుడు ఎంతమంచిమందు వాడినను ఆపశువుయొక్క తత్వమునుబట్టి వానిఫలితము కనబడును. దీనినే పశువుయొక్క గుణతత్వము అందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు పొక్కు (Blisters) మందులు వాడి నప్పుడు అతిగా పనిచేసి కొంచెము నష్టము కలిగించును. కొన్ని పశువులకు విషపుమందులు పెట్టినను జీర్ణముచేసికొని ఎట్టిహానికి పాలుగావు.

పశువుయొక్క వయస్సునుబట్టి మోతాదులు వాడుట. (Dosage according to age)

కొందరు వైద్యులు మందులను సుమారుగ తూచకుం డగనే వాడుదురు. ఇది చాల పొరపాటు. మోతాదు ఎక్కువ పడవచ్చును. లేక తక్కువపడవచ్చును. కాబట్టి తగుజాగ్రత్త వహించి సరిగాచూచి మోతాదులను వాడుట మంచిది. పెద్ద పశువులకంటె చిన్నపశువులవిషయమై చాల జాగ్రత్తగా వాడ వలెను. విషపుమందులను మాత్రము అతిజాగ్రత్తగా వాడ వలెను. బలముగల పశువులకు మోతాదు నెక్కువ నీయు టవసరము.

—♦ మోతాదులనిర్ణయము ♦—

మనుష్యులకు వాడు మోతాదులకంటె పశువులకు నెక్కువగా నీయవలెను. మనము నోటిద్వారా పోసినమందు ఒకమార్గమునుంచి మరియొకమార్గమునకు పోవుచు చాల ఆల

స్యముగా నాల్గవపొట్టలోనికి చేరును. కాబట్టి ఆవిధముగా వాడబడు మందులు చాల ఆలస్యముగ పనిచేయును. అది యునుగాక ఈమందు నాలుగవతిత్తిలోనికి పోయి పనిచేయు నప్పటికి ఆపాత్రింతములందుండు జీర్ణముకాని పదార్థమంతయు ఆమందు చేయబోవుపనిని అడ్డగించుచుండును. అందుచేత గూడ నోటిద్వారా వాడినమందులు వ్యాధిని చాల ఆలస్యముగ శాంతింపజేయును.

పశువులయందు మానవులకంటె చురుకుదనము తక్కువగ నుండునుగాన పెద్దపెద్ద మోతాదులుగా విరేచనముల మందుల (Purgatives) నీయవలెను. అట్లు యిచ్చినయెడల అవి మందమతిగ నుండుటచేత భరించుకొన గలిగియుండును. మోతాదుల హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి మందులు పనిచేయును. భేది ఉప్పు కొంచెము కొంచెముగా యిచ్చినయెడల విరేచనము సరిగా కాదు. ఈయవలసిన మోతాదుకంటె తక్కువ యిచ్చిన యెడల దానివలన నేమియు ఫలితము కనబడదు. అప్పుడు వైద్యుడు గ్రహించి మరల మందు యిచ్చునప్పుడైనను తగిన మోతాదు నిచ్చునెడల ఫలితము కలుగును.

—♦ ఔషధనిర్ణయము చేయుటకు సాధనములు ♦—

ఏవ్యాధికేమందు నీయవలెనో నిర్ణయించుటయే ఔషధ నిర్ణయము (Prescription) అనబడును. పశువైద్యులందరును తమయొద్ద నొకపుస్తకము నుంచుకొని దానిలో తాము యేయేపశువునకు యేయేసమయమునందు ఏవ్యాధికి ఎంత

మోతాదు నిచ్చినది లేనిది విడివిడిగ వ్రాసుకొనుచుండవలెను. శస్త్రము చేసినప్పుడు యేరీతిగ చేసినది, యేమందులు వాడినది వ్రాసికొనవలెను. దినమునకు వారమునకు సంవత్సరమునకు యేయేవ్యాధులలో యెట్టిచికిత్సలు చేసినది ఎన్నిచచ్చినవి మున్నగు విషయములు ప్రత్యేకముగా ఒక బుక్కుమీద వ్రాసియుంచవలెను. ఇతరగ్రామములకు వెళ్లినపుడు ఒక ప్రత్యేక బుక్కు యుంచుకొనవలెను. పైవిషయములన్నియు వ్రాసికొనినయెడల తానేమైన మందులు వాడుటలో గాని లేక మందులు యిచ్చుటలోగాని తప్పుచేసినయెడల దిద్దుకొనుటకు వీలుండును. రోగనిర్ణయము చేయుటయే దుర్లభము. అట్లు చేసినప్పటికి ఆ రోగమునకు యేవిధమగుమందు వాడవలెనో జాగ్రత్తగా పరిశీలింపవలయును.

—♦ ఔషధములను కలుపుట ♦—

ఔషధములను ఉపయోగించునపుడు జాగ్రత్తగా పరిశీలించి సరియైన మోతాదు (Dose) తీసికొని కలిపి పశువునకీయవలెను. లేనియెడల నష్టము హానియు కలుగును రోగనిర్ణయము స్పష్టముగా గ్రహించినతరువాత ఆచికిత్స చేయవలసిన విధానము బాగుగా అర్ధమైనయెడల ఎక్కువ మందులను కలుపవలసిన అవుసర ముండదు. ఒక్కొక్కపుడు వైద్యుడు తాను అనేకమందులను కలిపియిచ్చినచో వ్యాధికుదురునని తలంచి అట్లు కలిపియిచ్చును. డాబుసరిచేయును. కాని దాని వలన లాభము కలుగకపోవుటయేగాక నష్టము కలుగుటయో హాని కలుగుటయో సంభవించును. కావున మందులను ఇచ్చుట

యందు అనుభవముండవలెను. ఇట్టి మందులను కలుపుటకు కొంతవరకైనను జ్ఞానము యుండవలెను.

ఘనపదార్థములను వాడుట

మందులను ఉపయోగించు విషయములలో బాగుగా తెలిసికొనియుండి అనుభవముకూడ కొంతవరకు సంపాదించి యుండవలెను. ద్రవపదార్థములు గాక ఘనపదార్థములు వాడునపుడు మాత్రల రూపముగ వాడుట మంచిది. ఆరంభములో మందు వాడుటకుపూర్వము పశువులోపలి భాగమున నున్న తక్కువపదార్థమంతయు వెడలగొట్టి తరువాత మందు నుపయోగింపవలెను. అనగా విరేచనములకు మందీయవలెను. ఇదివరకువలె గాక ఇపుడిపుడే నూతనరకముల మాత్రలు, టానిక్సు (Tonics) వచ్చుచున్నవి. ఇవిపశువుమింగుటకు వీలగుపరిమాణము కలిగి వానిపైన ఒకవిధమగు పదార్థముచే కప్పబడియుండును. ఘనపదార్థములను మెత్తగా నూరియో, లేక నీటిలో నానవేసియో, ఔషధములలో కలిపి వాడుట మంచిది.

రసములు (Tastes)

తీపి, పులుపు, ఉప్పు, చేదు, కారము, వగరు అని షడ్రసములు. తీపి, పులుపు, ఉప్పు వాతతత్వమునకును; చేదు, వగరు కారము శ్లేష్మతత్వమునకును వైరుధ్యమును కల్పించును. వగరు చేదు తీపి రసములు పిత్తవ్యాధుల శమింప

జేయును. ఉప్పు, పులుపు, కారము పి త్తరసము ఎక్కువగా నూరునటుల జేయును.

తీపి (Sweet) పుం స్త్వమును వృద్ధిపరచును. పాల నెక్కువజేయును. కన్నులకు చలువజేయును. శ్లేష్మమును నెక్కువగా బుట్టించును. దీనినే మధురరసము లేక స్వాదురస మందురు.

పులుపు (Sour) దీనినే ఆమ్లరసమందురు. ఉష్ణమును గలుగజేయును. వాతరోగముల పోగొట్టును. మలబద్ధకమును హరింపజేయును. జీర్ణశ క్తిని కలిగించును.

ఉప్పు (Salt) దీనినే లవణరసమందురు. ఎముకలకు బలము కలిగించును. పి త్తశ్లేష్మముల హరింపజేయును. విరేచనము గావించును. క్రిమిని చంపును.

కారము (Pungent) దీనినే కటురసమందురు. ఇది ఉష్ణకారిగా నుండును. ర క్తరోగములను హరింపజేయును. పాలను తగ్గించును. జఠరాగ్ని కలిగించును. దీనినే ఊషణరసమందురు.

చేదు (Bitter)దీనినే తి క్తరసమందురు. ర క్తరోగముల తొలగించును. విషపురుగులకాట్లకు పనిచేయును.

వగరు (Astrigent) దీనినే కషాయరసమందురు. ఇది గాయములను మాన్పును. విరేచనముల కట్టించును. చర్మము మృదువుగా నుండునటుల జేయును.

— ఔషధములు చేయుట —
(Preparation of medicines)

వ్యాధికి తగిన మందును తయారుచేసి అవసరమగు నెడల కొన్నివనమూలికలను దానితో కలిపి ఒకే మందుగా చేయుదానికి ఔషధము (Medicine) అనిపేరు. ఇది అనుభవ ముమీదనే చేయవలెను. వైద్యుడు మందులను చేయుటలో కూడ జాగ్రత్తవహించి యుండవలెను గాని వాటిని ఉపయో గించునపుడు అతిజాగ్రత్తతో నుండవలెను. ఔషధములు చేయుటలో పూర్వపద్ధతికి ఇప్పటిపద్ధతికి చాల వ్యత్యాసము గలదు. పూర్వమువలె యేమూలికల నుండియో లేక యే యితరపదార్థములనుండియో మనము స్వయముగ మందును తయారు చేసికొన నవుసరములేదు. రసాయన శాస్త్రజ్ఞులే మనకు మందులలో నుండు మురికిని తీసివేసి వాటిని సరియగు స్థితికి తెచ్చిపెట్టుచున్నారు. కాని పశువైద్యులు అవసరమునకు ముందు ఒక్కసారిగ మందులను తయారు చేసికొనవచ్చును. అట్లు చేసినయెడల ఆకస్మికముగ వచ్చు వ్యాధులకు కాల యాపన చేయక త్వరత్వరగ చేయుటకు వీలుగనుండును. ఆకు పసరులను ఒక పూటకంటె నిలువయుంచరాదు. అట్లుంచిన యెడల పశువునకు మరియొక క్రొత్తవ్యాధి కలుగవచ్చును.

— లేపనము చేయుట —
(Application to the skin)

ఔషధములను కలిపి వ్యాధిగల ప్రదేశములందు ఉప యోగించుదానికి లేపనము అందురు. కొన్నిమందులను ఆము

దముతోగాని, వ్యాసులైనుతోగాని, వెన్నతోగాని కలిపి పశువుయొక్క అస్వస్థభాగమునకు ఇంకునటుల రుద్దవలెను. ఇంకను వాపులను తగ్గించుటకు కూడ ఈ లేపనము బాగుగా పనిచేయును. లేపనము రోగముల నశింపజేయును. ఎక్కువగా లేపనము చేసినచో శరీరకాంతిని జెరచును.

—♦ క్షారకర్మ ♦—

(Application of caustics)

పుండును గావించు మందులను రాచుటకే క్షారకర్మ లేక పొక్కుమందులువేయుట యందురు. కంతులను కోయుట కంటె క్షారౌషధములను వాడుటే ప్రాశస్త్యముగ నెంచుదురు. జిల్లేడు, చిత్రమూలము, ఆవాలు, మున్నగువానిని ఉపయోగించుదురు. ఇంతియేగాకుండ ఉత్తరేణి, దంటుమసి, వరిగడ్డిమసి, మున్నగువాటిని క్షారౌషధములుగా తయారు చేసి లోపలికికూడ వాడవచ్చును.

—♦ సీసాలపైన చీట్లు ♦—

(Lables upon bottles)

మందుండు ప్రతి సీసాపైనను ఆమందుయొక్క పేరును ఆచికిత్సాలయముపేరును వరుసనెంబరును ఒక చీటిమీద వ్రాసి అతికించవలెను. ఏదైన విషపుమందు (Poisonal medicine) ఉన్నయెడల ఆసీసాకు ప్రత్యేకముగా ఒకరంగుకాగితము మీద దానిపేరు వ్రాసి అతికించవలెను. కొంచెము విషసంబంధమైనట్టియు ఘాటయినట్టియు మందులను పశువుయజ

మానునికి వాడుట కిచ్చినపుడు ఇవ్వవలసిన మోతాదులకంటె ఎక్కువవాడినయెడల అపాయము (Danger)కలుగునని చీటివ్రాసి దానిమీద అతికించి యజమానికిగూడ నొక్కి చెప్పవలెను. వివిధములగు తైలములు ద్రావకములు చూర్ణములు కషాయములు యున్న సీసాలకు వివిధరంగుల చీటీలు అంటించిన యెడల వైద్యులు తొందరపనులమీద నున్నపుడుగూడ పొరబాటు పడుటకు అవసరముండదు. విషసంబంధమగు మందుల నన్నిటిని యితర మందులతో కలిపియుంచక ప్రత్యేకభాగము లం దుంచవలెను.

పనిముట్లను శుభ్రముగా నుంచుట

సీసాల నుంచు బీరువాలను వారముదినములకొకసారి పరిశుభ్రము చేయుచుండవలెను. బీరువాలకుండు అద్దములను శుభ్రముగా తుడుచుచుండవలెను. రంధ్రములుపడినసీసాలను తీసివేయవలెను. ప్రతిదినము నుపయోగించుమందులను, పనిముట్లను ప్రత్యేకముగా ఒకబీరువాలో నుంచవలెను. శస్త్రము చేయు పనిముట్లను కొలతగ్లాసులను ఉపయోగానంతరము పరిశుభ్రముగా కడిగి మరల నుపయోగించుటకు సిద్ధపరచుకొనవలెను.

లేహ్యములు
(Electuary)

పశువునాలుకతో నాకించి చప్పరింపజేసి తినిపించు వానికి లేహ్యములందుము. ఔషధ ద్రవ్యములను మంచిబెల్లము, కల్లుబెల్లము, తేనె మున్నగు మధురద్రవ్యములతో జేర్చి

చప్పరింపజేయ దగినవిగ తయారుచేయబడు ఔషధములకు లేహ్యములు (Electuary) అందురు. వీటిలో కొంచెము పలుచగ తయారుచేయబడు ఔషధములుకూడ గలవు. లేహ్యములను జేయుటకు ఔషధచూర్ణము, బెల్లము, ద్రవము, తేనె, ఇతర ద్రవ్యములు కావలసియుండును. ఇంకను ఇందులో వేయబడు చూర్ణములు (Powders) అన్నియు వస్త్రగాళిత ములుగనే యుండవలెను.

లేహ్యములను తయారుచేయుటకు జిగురు వచ్చునట్లు తయారుచేయబడిన పాక మవసరము. లేహ్యములను జేయుట యందుగాని, యేఇతరఔషధములను జేయుటయందుగాని పని చేయు వైద్యుడు పనివారలును ఏవిధమైన చర్మరోగములు లేని వారుగను, చేతులు పరిశుభ్రముగ కడుగుకొనిన వారుగను నుండవలెను.

వెంటవెంటనే మందులు వాడుట
(Repeated doses)

ఔషధములు వాడినయెడల అవి చేయుపని మంచిఫలితముతోకూడుకొనియుండును. కొన్నిమందులను ఒకసారికంటె మరియొకసారి ఎక్కువ యిచ్చినయెడల దానివలన లాభమేమియు కలుగదుగాని పశువుమాత్రము ఓర్పు వహించును. పాషాణము అను విషపుమందును తక్కువయేగదాయని కొద్దికొద్దిగ వాడినను కొంతకాలమువరకు యేవిధమగునష్టము కనప్డదు. కాని కొంతకాలమునకు ఆకస్మికముగా ప్రమాదము సంభవించును. అప్పుడుమరల జాగ్రత్తగా పశువును బరిశీలించి

తగిన విరుగుడుమందులను వాడినయెడల దానిని అపాయస్థితి నుండి కాపాడవచ్చును.

—♦ తూనికలు, కొలతలు ♦—

(Weights & Measures)

ఔషధములు తూచుటయందు బహు ఖండితములుగా నుండవలెను. పశువులకు రెండునుంచి 3 ఔన్సుల కంటె నెక్కువగ తూచుట యెన్నడును సామాన్యముగ దటస్థించదు. కొన్నివిషయములలో డ్రాముపరకు మాత్రము తూచుటయు మరికొన్నివిషయములలో గ్రెయినుపరకు మాత్రము తూచుటయు తటస్థించుచున్నది. ఈ తూనికకొరకై ప్రత్యేకత్రాసు లుండును.

ఔషధములు కొలుచుట తేలికయైనపనియేగాని తక్కిన వాటివలె దీనియందును జాగ్రత్తయు నలవాటును యుండ వలయును. ఈ కొలతలు గుర్తుపెట్టుటకు గాజుగ్లాసులు అమ్మ బడును. ఆ గ్లాసుల కిరువైపుల కొన్ని గుర్తులు వేసి యుండును. కొలతగ్లాసును ఎడమచేతియొక్క బొటనవ్రేలున కును, పిమ్మటి రెండు వ్రేళ్ళకును మధ్యగా బట్టుకొని కంటితో సమానమైన యెత్తునకు దీసికొని రావలెను. ఏ సీసాలోనుండి మందును పోయవలెనో ఆ సీసాను కుడిచేతితో పట్టుకొని దాని యొక్క మూతను ఎడమచేతిచిన్నవ్రేలుతో బట్టుకొని యుండ వలెను. ఈ మూత నీప్రకారము బట్టుకొనుటకై కొంతవరకు నలవాటు కావలయును. కాబట్టి అట్లు జేయుటలో జారవిడిచి

దానిని పగులగొట్టు అపాయమునుండి తొలగుటకు గాను కొలుచునపుడు దానిని విడిగా నుంచుట యుత్తమము.

—♦ ఔషధము లిచ్చువేళలు ♦—

(Times of Administration of medicines)

వైద్యుడిచ్చినమందులను యజమాని చాల జాగ్రత్తగానుంచి ప్రతిదినము నిర్ణయకాలమునకు పశువును బలవంతము చేయక సాధ్యమైనంతవరకు అది యిష్టముతో గ్రహించునట్లు చేయవలెను. కొన్నికొన్ని మందులు పశువులకు ఉదయమునను, కొన్నిటికి మేతమేసినతరువాతను, మరికొన్నిటికి మేతమేయునపుడును, మరికొన్నిటికి ఎల్లవేళల ఈయవలసియుండును.

—♦ ద్రావకములను కలుపుట ♦—

చిన్నదూడలకు ద్రావకములు కలిపి వాడవలసి వచ్చినపుడు కొన్ని షరబతులవంటి తీపిపదార్థములు కలిపి యిచ్చినయెడల అది ప్రీతితో త్రాగును. కర్పూరతైలము మొదలగు వెగటువస్తువులు వాడవలసి వచ్చినపుడు పాలు మున్నగువానిలో కలిపి త్రాగించవలెను. సీసాలలో పోసి యుండుమందులు ఒక్కొక్కప్పుడు అడుగున పేరుకొని యుండునుగాన మందును వాడునపుడు సీసాను బాగుగా కదల్చి పేరుకొనిన దానిని బాగుగా కరుగజేసి తరువాత వాటిని వాడవలెను. అట్లుగాకపోయినయెడల సరియైనమందు అంతయు అడుగున పేరుకొని పోవుటచేత పైన యుండు సారహీనపుమందును వాడుటచే యిసుమంతయును లాభముండదు.

—♦ శీతోష్ణస్థితినిబట్టి మందులు చేయుపని ♦—

నిద్రను కలుగజేయునట్టి మత్తుపదార్థములు చల్లని ప్రదేశములలోకంటె వేడిగానుండుప్రదేశములలో త్వరగా పని చేయును. పచ్చికమీద ఆధారపడు పశువులకు ఇతరజంతువుల కన్న మత్తుమందులు త్వరగా పనిచేయును.

—♦ ప్రేగులలో మందులు చేయుపని ♦—

పశువునకు విరేచనములకు మందిచ్చినతరువాత అది లోపలకు పోయి ప్రేగుల (Intestines) లో నుండు మలము నంతయు బయటకు పోవునట్లుచేయును. ఈక్రింద చెప్పినరీతిగా పని చేయును. పశువు జీర్ణము జేసికొనగా ప్రేగులలో మిగిలిన పిప్పిని ఈ విరేచనపుమందు బయటకు పోవునట్లు చేయును. ఉప్పగానుండు విరేచనపుమందు ఆహారనాళములోని ద్రవము నెక్కువజేయును. భేదిమందులను కొన్నిరకములుగ తయారు చేయుటకు పశువైద్యశాస్త్రజ్ఞులు (Veterinary doctors) ప్రయత్నించిరి గాని అవి నేటివరకు స్థిరపడి యుండలేదు. ఈ క్రింద చెప్పిన భేదిమందులను చాలమంది పశువైద్య ప్రవీణులు మంచివిగ నెంచుచున్నారు.

ఆముదము, నేపాళనూనె, అవిసెనూనె, సామాన్యభేది మందుగా వాడవచ్చును. ఇవి త్వరితముగ నెమ్మదిగ విరేచనముల కలుగజేయును. ఆముదమును సామాన్యముగా పశువులకే వాడుదురు. కాని దానిని దూడలకుకూడ వాడవచ్చును. భేదిమందులను వాడినయెడల ప్రేగులలో నిలువ

యున్నదానిని బయటకు తోసివేసి ఆ భాగమును ఖాళీచేసి శుభ్రపరచును. నేపాళనూనె, దుష్టుపాకుపసరు, గురిగింజవేరు, ఆకుపసరు మున్నగునవి ప్రేగులపైనుండు కండరములను బాగుగా ముడుచుకొనునట్లు చేయును. ఆ మందులు వాడినప్పుడు అప్పుడప్పుడు బాధ కలుగును. వీని నీయవలసిన మోతాదుకంటె ఎక్కువ యిచ్చినయెడల కొంచెము నష్టము కలుగును.

—♦ మోతాదులిచ్చుక్రమము ♦—

గుఱ్ఱమునకు 1 మోతాదు, పశువునకు 1½, గొఱ్ఱెలకు మేకలకు $\frac{1}{5}$, వంతున ఈయవచ్చును. గుఱ్ఱమునకు మూడేండ్లున్నపుడును, కుక్కకు ఒక సంవత్సరమున్నర, పశువులకు గొఱ్ఱెలకు రెండేండ్లున్నప్పుడును పూర్తిమోతాదు ఈయవచ్చును.

ఒక నెలనుంచి మూడునెలలవయస్సు గల జంతువులకు పూర్తిమోతాదుమాత్రమే ఈయవలెను. జంతువు పెద్దదగు కొలది మోతాదు క్రమముగ హెచ్చించవచ్చును. వేడిగల ప్రదేశములలో ప్రమాదమగు అనగా విషమగు వనమూలి కల మోతాదును తగ్గించి వాడవలెను.

—♦ నస్యములు ♦—

(Using Snuffs)

ఔషధములను ముక్కురంధ్రములలో పిండుట, ముక్కురంధ్రములతో పీల్పించుట అనుదానికి నస్యకర్మ (Sunff for inhalation) అందురు. మొగబంతి, పీనస, రొంప మున్నగు రోగములకు త్రిఫలచూర్ణముతో పీల్పించి తుమ్ములు వచ్చు

నల్లు చేయవలెను. ఇంకను శిరోవాతము, మూర్ఛ, ఘ్రాణేం
ద్రియశక్తి నశించుట, ఊర్ధ్వశ్వాసరోగము మున్నగువాటికి
నస్యకర్మ చేయింపవలెను. ముక్కులలో కురుపులు, ముక్కు
మాద ముక్కుపీనస మున్నగు వ్యాధులలో ఆకుపసరులు,
కారముగల ద్రవపదార్థములు పిండవచ్చును. నస్యములు
చేయించుటవిషయములలో రోగ నిదానము గ్రహించి అవ
సరానవసరములను బట్టి ఉపయోగించవలెను.

ధూమము (Using smokes)

పొగను ముక్కురంధ్రములగుండ నోటిగుండ పీల్పించు
దానికి ధూమము అందురు. రొంప, ఊర్ధ్వశ్వాసరోగము,
న్యూమోనియా, క్షయ, ఉబ్బసము, ముక్కులనుండినీరుగారుట,
ముక్కురంధ్రములలో దుర్గంధము, దవుడలు బిగబట్టుట,
మెడనరములు బిగబట్టుట, దంతములు దుర్బలముగ నుండుట,
తుమ్ములు, కునికిపాట్లు, శిరోరోగములు మున్నగువానికి
ధూమపానమునుపయోగించుట మంచిది. ఒక్కొకసారి మూడు
నాలుగు పర్యాయములు పీల్పించవలెను. సాంబ్రాణి, కర్పూర
తైలము, యూకలిప్టస్ ఆయిల్, ముద్దకర్పూరము, వసపొడి
మున్నగునవి పొగకు వాడవలెను.

హృదయము, మెడభాగము శిరస్సుభాగములు
ధూమమునకు యోగ్యములు. అధికముగగాని అకాలము
నందుగాని ధూమము చేయించినచో నేత్రరోగములు మెదటి
రోగములు సంభవించును. పశువునకు విరేచనములకు మం
దిచ్చినపుడు, ఎనీమా చేసినపుడు, విషసంబంధమైన పదార్థ

ములు తినినప్పుడు, చూడిగానుండు పశువులకు, ఆకలి, దప్పిక గా నున్నపుడు, కంతులు, గాయములు, శస్త్రము, మున్నగు వానియందు ధూమపానము చేయరాదు. శిరస్సునందును, ముక్కురంధ్రములందును, నేత్రములందును దోషముయున్న చో ముక్కురంధ్రముల (Nostrils) గుండను, కంఠము నాశ్రయించి యున్నచో నోటిగుండను ధూమము పట్టించవలెను.

—♦ అంజనము ♦—

(Eye salve)

కన్నులలో కలికెము వేయుట, కాటుకవలె మందును కండ్లలో పెట్టుట మున్నగువాటికి అంజనము అందురు. పశు నేత్రాంజనము నేత్రములకు హితకరమైనదిగ నుండును. అందు వలన దానిని ప్రతిదినమును నేత్రములయం దుపయోగింపవల యును. నేత్రములయందలి దుష్టజలమును స్రవించిపోవుటకు వారము లేక పక్షముదినములకు ఒకసారి నేత్రములయందు ప్రయోగింపవలయును. నేత్రములు తేజస్వరూపములుగ నుండునుగాన వానికి శ్లేష్మమువలన భయము కలుగుచుం డును. అందువలన శ్లేష్మహరమైనకర్మను చేసినచో నేత్రము లకు నిర్మలత్వము కలుగును. నీరు స్రవించిపోవుటచే దుర్బల ముగనుండి దృష్టికి సూర్యునివలన బాధకలుగునుగాన పగటి యందు తీక్ష్ణమైనఅంజనమును నేత్రములయం దుపయోగింప రాదు. అందువలన స్రవింపజేయు అట్టి అంజనమును రాత్రి యందే ప్రయోగింపవలయును. నిర్మలమైన ఆకాశమునందు చంద్రునివలెె నిర్మలమైన నేత్రములయందు దృష్టి అడ్డు

లేనిదై ప్రకాశించును. నేత్రరోగములకు, మందమతి, శిరో భారము మున్నగు వ్యాధులకు అంజనము వేయుట మంచిది.

—♦ గండూషము ♦—

కషాయములు మున్నగు ద్రవపదార్థములను నోటికి, నాలుకభాగమునకు పుక్కిలింపు చేయుటకు గండూషము (Gargles) అందురు. నోటిలో కురుపులు లేచినపుడు, విషపు వస్తువులు తినినచో పాకినపుడు, కఫరోగములయందు, నోరు దుర్గంధముగా నున్నపుడు పటిక, మాచికాయ, తుమ్మచెక్క, నేరేడుచెక్క మున్నగు కషాయములను వాడవచ్చును. ఇట్లు వాడినయెడల దవుడలకు బలముకలుగును. జిహ్వేంద్రియము (Tongue) రసములను బాగుగా తెలిసికొనును. ఈఆహారమందు రుచికలుగును. ఆహారనాళము(Alimentary canal) ఎండదు. పెదవులు (Lips) పగులవు, దంతములు క్షీణింపవు.

—♦ శిరోమర్దన ♦—

(Application to the head)

పశువురెండుకొమ్ములమధ్యను, భాషికపు సుడివద్దను, ముచ్చిలిగుంటవద్దను తైలము పూసి చేతితో మర్దనచేయుటయే శిరోమర్దనఅందురు. శిరస్సునందు తైలమును పూసినచో పుర్రె ముకల (The head and its bones) కు అధికమైన బలము కలుగును. వెండ్రుకలు దృఢమైనకుదుళ్లుకలవిగ నుండును. ఇంకను ఇంద్రియములు నిర్మలముగనుండును. చర్మము మంచి కాంతి గలిగియుండును. నేత్రములకు చలువచేయును. పుసులు తగ్గును. నల్లపశువులకు చమురు పూయుటవలన తోలు, శరీ

రము గట్టిపడి మంచిచర్మము కలదిగనుండును. మరియు వాతము వలన బాధపొందదు. కష్టములను వ్యాయామమును (Exercise) సహించును. అన్నిపశువులకు వాతమువలన వేడిమివలన నేత్రములకు జబ్బు చేసినపుడు చిట్టాముదము గోరువెచ్చగా కాచి మెదడునకు మర్దన చేయుట మంచిది.

వేడికాపులు తీయుట

(Application of heat to the skin)

పశువునకు దెబ్బలు తగిలినపుడు, బెణికినపుడు, వాపులకు, వాతనొప్పులకు, నరములసంబంధమైనరోగములకు, శరీరములో నుండు స్వేదనము (చెమట)ను తీయుటకు, వేడికాపులు తీయుట మంచిది.

ఇసుకనుగాని తవుడునుగాని కాచి గోనెపట్టాలోగాని, ముతకగుడ్డలోగాని వేసి కాపులు తీయవచ్చును. ఎక్కువ వేడిగా నుండునట్లు కాచక సమానవేడిలో నున్నపుడే కాపులు తీయవలెను. ఇంకను నూనెనుకాచి నిమ్మకాయతో కాపులు తీయవచ్చును. నీటిలో తురకవేపాకు, గాడిదగడపాకు వేసి సలసల కాగనిచ్చి గోరువెచ్చనినీటితో వాతరోగములకు శరీరమంతటికి దినమునకు రెండుమూడుపర్యాయములు పట్టించవచ్చును. ఎక్కు కువగా వేడికాపులుతీయరాదు. అట్లు తీసినచో శరీరములో నుండు భాగములు కమలును. అవసరమున్నపుడు తైలములు రాసికూడ వేడికాపులు తీయవచ్చును.

చూర్ణములు (Powders)

కొన్ని మందులను చూర్ణముల రూపమున పశువున

కీయవలసియుండును. చూర్ణములయం దుపయోగింపబడు మూలికలన్నియు సాధ్యమైనంతవరకు క్రొత్తవిగను, పుచ్చనివిగను, తమ స్వరూపస్వభావములు కలవిగను నుండవలెను. ఆయా చూర్ణములకు చెప్పబడిన వస్తువులను భాగముల ప్రకారము ప్రత్యేకముగాతూచి ఏకముగకలిపి రోటియందుంచి వెడల్పుమూతిగలపాత్రకు వస్త్రమును గట్టి దాని ద్వారా పాత్రలోనికి పడునట్లు చూర్ణద్రవ్యములపై నాలుగు వ్రేళ్ళతో సరిగానొక్కి త్రిప్పుచు వస్త్రగాళితము చేయవలెను. వస్త్రముపైన మిగిలిన మొరుమును మరలదంచి మరల ఆవిధముగనే వస్త్రగాళితము చేయవచ్చును.

చూర్ణము మెత్తగానున్నకొలది శ్రేష్ఠముగానుండును. కాబట్టి వీలునుబట్టి దళసరిబట్టయందే వస్త్రగాళితము చేయవలెను. మిరియాలు, పిప్పళ్లు మొదలగు కొన్నివస్తువులు పూర్తిగా చూర్ణముగాక మిగులును. కాన ఆయా భాగములప్రకారము తూచి ఏకముచేసి తరువాత చూర్ణముచేసినచో భాగములయందు వ్యత్యాసమువచ్చును. అందువలన వస్తువులను ప్రత్యేకముగా చూర్ణముచేసి భాగముల ప్రకారము తూచి ఏకముగా కలుపవలెనని కొందరందురు. కాని యిట్లు చేసినచో ఎంతబాగుగా కలిపినను వస్తువులను ఏకముగా కలిపి పిమ్మట చూర్ణము చేయునప్పుడు కలియునట్లు సరిగా కలియనేరవు.

చూర్ణద్రవ్యములయందు పెద్దవిగా నుండు వానిని ప్రత్యేకముగా నరికి చిన్నవిగా చేయవలెను. వేళ్లు, పట్టలు,

తిప్పతీగె మొదలగు పచ్చిద్రవ్యములను ఎండించియే చేయవలెను. బెల్లము ఎండుకొబ్బరి మున్నగువాటిని మెత్తగా దంచి చూర్ణముచేసి కలుపవలెను. ఏఓషధులైనను దంచకుండ నిల్వయుంచినయెడల సంవత్సరమువరకు వాడుకొనవచ్చును. వానినే చూర్ణించినయెడల రెండుమాసములకు పైన గుణము (Virtue) తగ్గిపోవును. సిద్ధమైనచూర్ణములను సీసాలలోగాని పింగాణిజాడీలలోగాని క్రొత్తరేకుడబ్బాలలోగాని పోసియుంచవలెను. లవణములు క్షారములు ఆమ్లరసపదార్థములు కలసిన ఔషధములు ఎటువంటివైనను రేకుడబ్బాలలో పోయరాదు. చూర్ణములన్నియు రెండు మాసములకుపైన నిర్వీర్యములగునుగాన తరువాత వాడకూడదు. పైకి చూచుటకు కొన్ని తుట్టెలుకట్టును. కొన్ని తుట్టెలుకట్టకున్నను గుణవంతములు కావని తీసివేయవలెను.

లవణములు (Salts) కలసినచూర్ణములు వర్షాకాలమునందు చెమ్మగాలి తగిలి మెత్తబడి నల్లబడును. అట్టి సమయములందు దానిని ఎండబెట్టినచో స్వరూపమును బొందును. చూర్ణములు కొంచెము పాత్రితబడినప్పుడును, గడ్డలు కట్టినపుడునుకూడ ఎండించి నలిపి వస్త్రగాళితమును జేసినచో స్వరూపమును జెందును.

మనము మందులను కలుపుటకుముందు యేయే చూర్ణము యెంతెంత కావలసియుండునో సరిగా తూచి తరువాత వానిని కలుపవలెను. వివిధచూర్ణములను కలిపిన తరువాత పశువుల కీయవలసిన మోతాదుల ప్రకారము వాటిని

భాగించి శుభ్రమైన కాగితములలో పొట్లములుకట్టి ఈయ వలెను. పశువునకు ఈయుగా మిగిలిన చూర్ణమును సీసాలో గాని శుభ్రమైన అట్టపెట్టెలో గాని యుంచి మూతవేయ వలెను. చూర్ణములలో విషసంబంధమగు చూర్ణములు కలిపి నపుడు పశువునకువాడు మందుయొక్క మోతాదునుబట్టి దానిని జాగ్రత్తగా త్రాసుతో తూచి కలుపవలెను. సాధ్యమైనంతవరకు అవసరమైన దానికంటె ఎక్కువ చూర్ణమును కలిపి నిలువయుంచరాదు. అట్లు ఎక్కువ మిగిలి యుండుట తటస్థించినను దానిని పొడిప్రదేశములో జాగ్రత్త పరచ వలెను.

రసములపుట్టుక

మధురరసము భూమియుదకములచేతను, ఆమ్లరసము భూమి అగ్ని వాయువులచేతను, లవణరసము ఉదకము అగ్నుల చేతను, వగరురసము వాయువు అగ్నులచేతను తిక్తరసము ఆకాశము, వాయువులచేతను, కషాయరసము భూమివాయువుల చేతను, ఈరీతిగా పంచభూతములలో రెండేసి కలియుటవలన ఒక్కొక్కరసము పుట్టుచున్నది.

గుణము
(Virtue)

లోపలకుగాని, బయటకుగాని వాడినయెడల ఒకముఖ్యమగు ఫలితము కలిగించునట్టి ఓషధియొక్క స్వతస్సిద్ధలక్షణము నకే గుణము అని యందురు. భూమియందు గురుత్వమును ఉదకమునందు స్నిగ్ధమును, అగ్నియందు తీక్ష్ణమును, వాయువు

నందు వేగమును, ఆకాశమునందు లఘుత్వమును ఈరీతిగా పంచభూతములకు అయిదుగుణములు కలిగియుండుటయేగాక ఈగుణములయందె యితరగుణసంచయములును కలిసియున్నవి.

శక్తి (Power)

ప్రతిపదార్థముయొక్క శక్తిని తెలిసికొనుట ముఖ్యము. ప్రపంచమంతయును సూర్య చంద్ర వ్యాప్తమగుటచేత ద్రవ్యాశ్రితమైన శక్తులు తరచుగా ఉష్ణముగ శీతలముగ నుండును. ఉష్ణమును కలిగించునవి శిరోభారము, మందమతి, చెమట, మంటను కలిగించును. శీతమును కలిగించునవి రక్తమును వృద్ధిజేయును. వేడిననణచును. రక్తసంబంధమగు వ్యాధులలో వాడవచ్చును.

రసధాతువులు చెడుట

రసధాతువు చెడినపుడు పశువునకు ఆహారమునందు ఇష్టములేకుండుట రుచిని తెలిసికొనలేకపోవుట శరీరము బరువుగ నుండుట నొప్పులుగనుండుట అకాలమునందే శరీరము ముడుతలు పడుట శరీరము కృశించుట మున్నగు లక్షణములుండును.

రక్తము చెడినపుడు దొమ్మ, గురక, జబ్బవాపు, చర్మవ్యాధులుఅనగా తీట, ఏనుగగజ్జి, నుసిమిరి, రక్తచెల్ది కలుగును.

మాంసము చెడినపుడు కంతులు లేచును. ఎముకలు చెడినప్పుడు ఎముకమీదనే ఎముక పెరుగుట, పంటిమీదనే పన్ను పెరుగుట, దంతములయందును ఎముకలయందును పగుల

గొట్టబడుచున్నట్లు బాధ శూల జనించుట, చర్మమునందు దోషములు జనించుట కలుగును.

మిక్కిలి స్థూలముగ నున్నట్టియు మిక్కిలి కృశించినట్టియు శిథిలముగనున్న మాంసము ఎముకలు కలిగినట్టియు దుర్బలముగనున్నట్టియు స్వల్పాహారమును కలిగినట్టియు స్వల్పమగు శక్తిని కలిగినట్టియు. పశుశరీరములు వ్యాధులను సహింపజాలవు. ఈలక్షణములకు విపరీతలక్షణములుకల శరీరము వ్యాధులను సహింపగలుగును.

మాత్రలు (Pills)

మాత్రలను చేయుటయందు మ్రింగుటకు వీలగు పరిమాణము గలిగియుండవలెను. పదార్థములు గలియునటుల జిగురు, బెల్లము, ఆముదము, వ్యాసులైను మొదలగు వస్తువులు ఉపయోగింపవలయును. నిమ్మ, నారింజ వెలగకాయంత మాత్రలను ఉపయోగించునపుడు పశువులకు కోపము తెప్పింపకుండ దానినాలుకను పట్టుకొనవలెను. అప్పుడు కుడిచేతి మూడువేళ్లతోను మాత్రను గట్టిగ పట్టుకొని తనచేతిని అంగిటివరకుపోనిచ్చి ఆమాత్రను విడిచి నెమ్మదిగా చేతిని లాగుకొని నాలుక విడిచిపెట్టవలెను. మాత్ర లోపలికి పోయినది లేనిదినిచూచి దానితలను వదిలిపెట్టవచ్చును. కొన్నికొన్ని వ్యాధులలో మాత్రను లోపలికిపోవునట్లు చేయుటకు కొంచెము నీరు గొంతుకలో పోయవచ్చును.

మనము మాత్రవేయుటకు చేతిని లోపలికి పోనిచ్చునపుడు మన చేతిని కొరకనీయకుండ దానినోటిలో యేదైన

గుండ్రని పదార్థము (కజ్జావంటిది) పెట్టవలెను. అట్లుపెట్టినచో పదార్థము నోటిలోపల కొంతభాగము చుట్టుకొనిపోవును గాని అంతకంటె ప్రమాదము జరుగదు. మాత్రను నోటిలో చితుకసీయకుండ జాగ్రత్తగా అంగిటిలో వేయవలెను. కాని అది నోటిలోనే చితికినయెడల పశువు దానిని మ్రింగదు. ఇక ముందుకూడ అట్టి మందులను వాడినయెడల అది మ్రింగక దగ్గి అరచును. అట్టి వేళలయందు ఆమాత్రలను తడిపి నీటిమూలమునగాని, ఆహారమూలమునగాని పశువునకు ఈయవలెను.

అమెరికాదేశస్థులు మందులను బిళ్లలరూపముగ జేసి వాడుచుందురు. రెండునాలుకలుగానుండు పనిముట్టు నుపయోగించి పశువునాలుక పట్టుకొని ఆబిళ్లను అంగిటి భాగమున వదలిపెట్టుదురు. పశువు దానిని వెంటనే మ్రింగును. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆబిళ్ల అడ్డము తిరుగుటవలన చెడులక్షణములు కనిపించును. అట్లు మాత్ర అడ్డము తిరుగుటకు కారణమేమన పశువునకు యిష్టములేక దానిని బయటకు క్రక్కుటయే. సామాన్యపశువులకు మాత్రలు వేసినయెడల అవి చాల నెమ్మదిగ ఫలితము కనుపించునను యుద్దేశముతో వానిని అగుదుగ వాడుదురు.

—♦ సారాంశములు ♦—

త్రిఫలములు:—కరక్కాయ, తానికాయ, ఉసిరికాయ.

త్రికటుకములు:—సొంటి, పిప్పళ్ళు, మిరియాలు.

పంచలవణములు:—సైంధవలవణము, సౌవర్చలవణము, బిడాలలవణము, సముద్రలవణము, కాచలవణము.

పంచకోలములు:—సొంటి, పిప్పళ్ళు, మోడి, చవ్యము, చిత్ర మూలము.

పంచాంగములు:—ఏ చెట్టుయొక్క నైనను చెక్క, ఆకు, వేరు, పండ్లు, పూలు.

పంచగవ్యములు:—గోమయము, గోమూత్రము, గోదధి, గోక్షీరము, గోఘృతము.

భాగపంచకము:—మేకపాలు, పెరుగు, మూత్రము, పురీషము, నెయ్యి.

పంచమూత్రములు:—ఆవు, గొఱ్ఱె, బఱ్ఱె, మేక, గాడిద మూత్రములు.

షడూషణములు:—పిప్పళ్ళు, మోడి, చవ్యము, చిత్రమూలము, సొంటి, మిరియాలు.

సప్తోపవిషములు;—జిల్లేడుపాలు, జెముడుపాలు, పొత్తిదుంప, గన్నేరు, గురిగింజ, నల్లమందు, ఉమ్మెత్త.

పంచవల్కములు-—మఱ్ఱి, రావి, జువ్వి, అత్తి, మామిడి వీని పట్టలు.

పంచపల్లవములు:—మఱ్ఱి, రావి, జువ్వి, మేడి, నేరేడు వీని చిగుళ్ళు.

మహారసములు:—అభ్రకము, వైక్రాంతము, మాక్షికము, విమలము, శిలాజితు, మైలుతుత్తము, చపలము, కఫరి.

మహావిషములు:—వత్సనాభి, హారిద్రము, సక్తుకము, ప్రదీపనము, సౌరాష్ట్రికము, శృంగకము, కాలకూటము, హాలాహలము, బ్రహ్మపుత్రము.

శిరీషపంచకము:—దిరిశనచెట్టుఆకులు, పట్ట, పుష్పములు, పండ్లు, వేరు.

క్షీరాష్టకములు:—మనిషి, ఆవు, మేక, ఎనుము, గొఱ్ఱె, ఒంటె, ఏనుగు, గుఱ్ఱము, వీనిపాలు.

—♦ దుంపలందు సారముగలవి ♦—

మంజిష్ఠ, చెంగల్వకోష్టు, కచోరములు, నేలగుమ్ముడు, పసుపు, చల్లగడ్డ, తుంగగడ్డలు, పిల్లిపీచర, సన్నరాష్ట్రిము, అతివస, సుగంధపాల, అల్లము, నేలతాడిగడ్డలు, వస, భద్రిముస్తలు, అడవికంద, తెగడ, చాగ, పుల్లప్రబ్బలి, అశ్వగంధ, చేమ, వేగిస.

—♦ వేరులందు సారముగలవి ♦—

ములక, వాకుడు, ముయ్యాకుపొన్న, కోలపొన్న, బల, అతిబల, మహాబల, నాగబల, రాజబల, వాయింట, చిత్రి, నీరుగొబ్బి, ఉప్పి, తెల్లగలిజేరు, యెఱ్ఱగలిజేరు, కురువేరు, వట్టివేళ్లు, దూలగొండి, ఆరుదొండ, ప్రొద్దుతిరుగుడుచెట్టు, చిరుబొద్ది, గోరింట, నల్లతెగడ.

—♦ వేళ్లమీది పొట్టునందు సారముగలవి ♦—

నల్లతెగడ, రాస్న, చిత్రిమూలము, బల.

—♦ మానుమీది చెక్కయందు సారముగలవి ♦—

లొద్దుగ, తుమ్మ, పెద్దమాని, మాని పసుపు, నేరేడు, లవంగచెక్క, కానుగ, మోదుగ, ములుమోదుగ, రేల, మఱ్ఱి, జువ్వి, రావి, మేడి మొదలగు పాలుగల చెట్లు, బూరుగ, కొడిశపాల.

—♦ మానులోపల చేవయందు సారముగలవి ♦—

ఇప్ప, చందనము, రక్తచందనము, దేవదారు, చంద్ర, కాయపలచెక్క, వేగిస, వేప.

—♦ ఆకులందు సారముగలవి ♦—

గుంటకలగర, జిల్లేడు, రుద్రజడ, మణుగుదామర, ఉమ్మెత్త, కాకర, పొట్ల, వావిలి, పొన్నగంటి, బోడతరము, ఉప్పి, అడ్డసరము, దుండిగము, ఊడుగ, తంగేడు, తెల్లజిల్లేడు, మోదుగ, తక్కెల, కూరనెల్లి, పులిచింత, తెల్ల గలిజేరు, ఎఱ్ఱగలిజేరు, సరస్వతియాకు, గోరింటాకు, పేరింకణము, సహదేవి, విష్ణుకాంత, ఒద్ది, బుద్ధి, పాల, గరికె, బావంచి, చెంచిలికూర, సదాప, ఎలుకచెవియాకు, పుచ్చ, వేప.

—♦ పుష్పములందు సారముగలవి ♦—

సంపంగి, మొగలి, అశోకము, పాదిరి, పొన్న, భుజపత్రి, పొగడ, కురువింద, జాజి, మల్లె, వావిలి, మొల్ల, మునగ, రేల, సదాప, లవంగము, ఆరె, నందివర్ధనము, కలువ, దాసాని.

—♦ ఫలములందు సారముగలవి ♦—

ద్రాక్ష, ఖర్జూర, దానిమ్మ, అరటి, మారేడు, కొబ్బరి, పనస, మామిడి, నిమ్మ, విరిగి, వెలగ, నారింజ, మాదీఫలము, చారపప్పు, దేవదారు, గురుగింజ, గంగరేగు, తీగెలయందు పుట్టు గుమ్మడి, బూడిదగుమ్మడి.

—♦ విత్తులందు సారముగలవి ♦—

అన్నిరకముల వరిధాన్యములు, కందులు, పెసలు, మినుములు, శెనగలు, ఉలవలు, నువ్వులు, ఆముదములు,

పొన్న, ప్రత్తిచెట్టు, తగిరిశె, చారపప్పు, వేప, పొగడ, అవిశె, మునగ, కాసినుగ, జ్యోతిష్మతీ, గచ్చ, తెల్లగంటెన, మోదుగ, తక్కోలములు, మామిడి, జాజి, వాయింట, పిప్పళ్ళు, మిరియాలు, వాము, ధనియాలు, జీలకర్ర, చిల్లగింజలు, జీడి విత్తులు, కరక్కాయ, ఉసిరికాయ, తానికాయ, బావంచి, ఊడుగ, రేగు, వాయువిడంగములు.

—♦ క్షారమునందు సారముగలవి ♦—

తెగడ, చిత్రమూలము, జెముడు, కాసినుగ, ఎఱ్ఱగలిజేరు, తెల్లగలిజేరు, చవ్యము, అడ్డసరము, దుండిగము, పాదిరి, వేము, నేపాళము, జిల్లేడు, వాకుడు, ములుమోదుగ, పిచ్చిపుచ్చ, గంటెన, అడవిపెసర, వావిలి, ఉప్పి, పసుపునీలి, మొగిలి, బోడతేరము, ఉత్తరేణి, అడవివాయింట, తెల్లజిల్లేడు, వాయింట, కుక్కవాయింట, నువ్వులు, నీటిగొబ్బి, నీటిప్రబ్బలి, శింశుప, మద్ది, దేవదారు, మునగ, మొక్కపుచెట్లు, కామంచి.

—♦ క్షీరసారములు ♦—

లొద్దుగ, తెల్లలొద్దుగ, జీడిచెట్లు, పెద్దజెముడు, ఆకుజెముడు, పచ్చగన్నేరు, జిల్లేడు.

—♦ చెట్లజిగురునందు సారముగలవి ♦—

మాచిపత్రి, సర్జరసము, మహిసాక్షి, తురుష్కము, మోదుగ, బూరుగబంక, గుగ్గిలము, వేము, అతివస, రేల, తంగేడు, వెలగ, చండ్ర, ఇప్ప, వెణుతురు, ఇంగువ, మునగ, కాకిమారేడు, అహిఫేనము.

—♦ సమూాల సారములు ♦—

గుంటకలగర, కలబంద, చేదుపొట్ల, మోాడి, నేలవేము, గ్రంధితగరము, చవ్యము, చిట్రీత, గజిక, గోంతెమగోరు, పులిచింత, పాదిరి.

—♦ పచ్చివిగనే యుపయోాగించవలసినవి♦—

అడ్డసరము, బూాడిదెగుమ్మడి, పిల్లిపీచర, తిప్పతీగె, గోరింట, తామరకాడలు, మాంసము, అల్లము, తామరగడ్డ, కొడిశపాల, పెన్నేరు.

—♦ స్వరసము ♦—

పచ్చిద్రవ్యములను సమకూర్చి పురుగులు, మన్నువగైరాలు లేకుండగ బాగుచేసి తెచ్చినవెంటనే నీరు కలుపకుండ తొక్కి వస్త్రముతో వడియగట్టిన రసము స్వరసము అని పిలువబడును. ఎండినయోాషధుల చూర్ణమును గ్రహించి యందు రెండింతలు నీరుపోసి రాత్రింబవళ్లు మరునాడు ఆ ఉదకమును వడియగట్టుట మరియొకవిధమగు అంగరసమనబడును. పచ్చివనమూాలికలు దొరకనియెడల ఎండిన వానిని దెచ్చి వానికి ఎనిమిదిరెట్లు నీరు పోసి చతుర్ధాంశముగ కాచవలయును. ఇట్లు కాచబడినయంగరసము శృతమనబడును.

—♦ కల్కము ♦—

(Paste)

పచ్చిద్రవ్యమైన యెడల నీరు కలుపకయు, లేక ఎండుద్రవ్యమైనయెడల తగినన్ని నీళ్లు పోసియు మెత్తగా ముద్దగ నూరబడినది కల్కము అనబడును.

—♦ క్వాథము ♦—

రోగముల ననుసరించి ద్రవ్యముల నన్నిటిని లెక్క ప్రకారము వేసి నలగగొట్టి కుండలోవేసి యందు తగినంతనీరు పోసి అగ్నితో కాచి దానిని వడియగట్టి కొంచెము వేడిగనున్న పుడే రోగ పశువున కిచ్చుదానికి క్వాథము లేక కషాయము (Decoction) అందురు. కషాయమును కుండలోనే కాచవల యును. అటుల కాచినయెడల పైన మూత వేయరాదు. మూయబడిన కుండయొక్క క్రిందిభాగమునుండి ఆవిరినీరు పడుటవలన కషాయము చెడిపోవును. ఆయారోగములను బట్టి కషాయములలో తదితర ఓషధులు కలుపవలసి వచ్చినపుడు జాగ్రత్తగా త్రాసుతో తూచి వాడవలెను.

—♦ హిమము ♦—

రెండుభాగముల ఔషధద్రవ్యములను నలుగగొట్టి చక్కగా ఒకకుండలోవేసి ఎనిమిదిభాగములనీరుపోసి చక్కగా పిసికి ఒకరాత్రి నిలువయుంచి మరునాడు ఆనీటిని వడియగట్టు టయే హిమము లేక శీతకషాయము (Watery Extract) అని పిలువబడును.

—♦ ఫాంటము ♦—

ద్రవ్యమును వేడి నీటిలో వేసి పిసికి వడియగట్టగావచ్చు కషాయమునకు ఫాంటము (Thin form of decoction) అందురు.

—♦ జంగమద్రవ్యములు ♦—

అనగా ప్రాణము కలిగి కదలునవి:—మనుష్యులు, పశువులు, పక్షులు మున్నగునవి. వీనివలన తేనె పాలు, నెయ్యి,

పిత్తము, క్రొవ్వు, మజ్జ, రక్తము, మాంసము, మలము, మూత్రము, చర్మము, శుక్రము, ఎముకలు, నరములు, కొమ్ములు, గిట్టలు, గోళ్ళు, వెండ్రుకలు గ్రహింప బడు చున్నవి.

—♦ ఔద్భిదద్రవ్యములు ♦—

అనగా భూమినిపగల్చుకొని పుట్టునవి (వృక్షములు.) ఇవి నాలుగువిధములుగ నుండును.

1 ఓషధులు - ప్రతి సంవత్సరము పుట్టి ఫలించి నశించునవి.

2 వనస్పతులు - అనగా వృక్షరాజములు - పూవులు పూయకనే ఫలించు మఱ్ఱి, మేడి, జువ్వి, రావి మొదలగునవి.

3 వానస్పతులు అనగా పూవులు పూసి కాయలు కాచునవి - మామిడి నేరేడు, దానిమ్మ మొదలగునవి.

4 వీరుధములు అనగా అల్లుకొనునట్టి తీగెలు - పొదలు మొదలగునవి.

—♦ జాంగల దేశము ♦—

స్వల్పోదకముకలిగి పర్వతములు, యెడారులుగల దేశమునకు జాంగలదేశ మందురు. ఇది వాత భూయిష్ఠముగా నుండును. అందు జనించునవి వాతాధిక్యత గలవిగనుండును.

—♦ అనూప దేశము ♦—

జలాధిక్యముకలిగి వమనము లధికముగనుండి యెండ తక్కువై నిర్మలమైనగాలిలేని దేశము. అందు జనించునవి కఫాధిక్యతగలవిగ నుండును.

సాధారణదేశము

వసంతాది ఋతులక్షణములు సక్రమముగ నడచుచు నిర్మలమైన జలాశయములు, నిర్మలమైనగాలి తగినన్ని వృక్షములుగలది. ఇందుత్రిదోషములు సమముగనుండును. కావున ఔషధములను జేయుటకు సాధారణ దేశమునుండియే ఓషధులను సంపాదించవలెను.

ఓషధులను గ్రహించదగిన ఋతువులు

మార్గశిర పుష్యమాసములందువచ్చు శరదృతువునందు ఓషధులు సరియైన రసములు కలిగియుండును గనుక సర్వరోగ నివారణార్థము ఈఋతువునందే ఓషధులను సంగ్రహించుట మంచిది. జ్యేష్ఠాషాఢమాసములందు వచ్చు గ్రీష్మ ఋతువునందు రూక్షస్వభావముచేత రసహీనములై యుండును. వర్షాకాలమునందు అధికరసము కలిగియుండును గాన అంత గుణవంతములుకావు. విరేచనములకిచ్చుఓషధులు తీక్ష్ణములై యుండవలెను గనుక వానిని గ్రీష్మకాలమునందే సంపాదింపవలెను.

ఓషధులు గ్రహించకూడనిస్థలములు

పుట్టలు, చెడుస్థలములు, జలముతో నిండియుండుప్రదేశములు, శ్మశానములు, చవిటినేలలు, మార్గమధ్యము, దుష్టజంతువులుండుస్థలములు, కాలినచోటులు, అతిమంచుగల స్థలములు, ఇటువంటి స్థలములందుండు ఓషధులను గ్రహించరాదు. ఇవి మంచిగుణములు ఈయకపోవుటయేగాక చెడుగుణముల నిచ్చును.

ప్రముఖులఅభిప్రాయములు

శ్రీరాములుచౌదరిగారి పశుసేవను గూర్చి చేయుచున్న కృషికి నేను మిక్కిలి సంతసించుచున్నాను. వీరు సామాన్యఆపరేషన్సు, ఔషధములిచ్చుట కూడ చేయుచున్నారు. అంటువ్యాధులవిషయమై రైతులకు బోధించుచున్నారు. నోరులేనిపశువులకు మిగుల కష్టించియు, మిక్కిలి యుత్సాహముతో సేవజేయుచున్నారు. ఎట్టి ప్రోత్సాహమునకైనను అర్హులు.

(సం) సీ. వి. రత్నం,
కృష్ణా గుంటూరు జిల్లా వెటరినరీ ఆఫీసర్.

చౌదరిగారిచే స్థాపింపబడిన ఆయుర్వేదపశుచికిత్సాలయమును సందర్శించితిని. చికిత్సలవిషయమై చాల తృప్తికరముగా నున్నది. పశుసంరక్షణవిషయమై వీరు తీసికొనుచున్న శ్రద్ధ అపారము. ఎట్టిప్రోత్సాహమునకైనను అర్హులు.

(సం) కె. బి. నటేశయ్యరు,
జిల్లా పశువైద్యఆఫీసర్.

శ్రీరాములుగారి చికిత్సాలయమును చూచితిని. ఇది క్రమపద్ధతిని అభివృద్ధిజెందుచున్నది. మూగజీవులకు వీరొసంగురక్షణ మిగులప్రశంసనీయము. ఆయుర్వేదపశువైద్యగ్రంథములు వ్రాసి తత్సంబంధమైన వైద్యమును వీరు అభివృద్ధిపరచిరి. అన్ని ప్రాంతములవారు తగినసహాయము చేయుదురు గాక.

(సం) ఆర్. వీరాస్వామి,
వెటరినరీ అసిస్టెంటుసర్జన్.

చౌదరిగారు ఆయుర్వేదౌషధములచేతనే చికిత్సలు చేయుచున్నారు. పశువైద్యశాస్త్రమునందు అనుభవము పొందినవారై తదితరజిల్లాలనుండి రాబడిన విద్యార్థులకు బోధించుచున్నారు. ఈ సంవత్సరము గవర్నమెంటు వారిచే రిజిస్టరు చేయబడినందువలననే చాలమంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారని తెల్పుట సంతోషము. అంటువ్యాధులయందు కూడ వీరికి పరిచయము కలదు.

కె. యం. పేరనన్,
వెటరినరీ అసిస్టెంటు సర్జన్.

శ్రీరాములుచౌదరిగారిచే నడుపబడుచున్న నిఖిలాంధ్రాయుర్వేద పశువైద్యకళాశాలను, పశుచికిత్సాలయమును చూచి మేము చాలఆనంద పడుచున్నాము. కాలేజీలో చాలమందివిద్యార్థు లున్నారు. వీరిని ఆయు ర్వేద పశువైద్యపద్ధతులమీద తర్ఫీతుచేయుచున్నారు. చౌదరిగారు చికి త్సలు చక్కగా చేయుచున్నారు. ఎట్టిప్రోత్సాహమునకైనను అర్హులు.

యన్. వి. శ్రీధరరావు,
వెటరినరీ సర్జన్, జి. యం. వి. సి.

యస్. శ్రీనివాసరావు,
మ్యునిసిపల్ వెటరినరీ అసిస్టెంటు సర్జన్.

చౌదరిగారిచే స్థాపింపబడిన చికిత్సాలయము చూచితిని. నవీనపద్ధ తులతో నడిపింపబడుచూ నోరులేని వేలకొలదిజంతువులను రక్షించుచున్న నూతనోద్యమము. ప్రశంసార్హమగు వారి యుద్యమము జయముగాంచుగాక.

కె. గురుమూర్తి,
అగ్రికల్చర్ డిమాన్‌స్ట్రేటరు.

శ్రీరాములుచౌదరిగారిచే నడుపబడుచున్న పశుచికిత్సాలయమును, పశువైద్యకళాశాలను దర్శించితిమి. ఆంధ్రిదేశములోనేగాక రాజధానిలో కూడ వేరొకసంస్థ లేదు. వీరిపట్టుదల, మేధాశక్తి అపూర్వము. ఇట్టి సంస్థలను ఆధారము చేసికొనినగాని గ్రామపునరుద్ధారణకు మనరాజకీయవేత్తలు పెద్దలు పడుశ్రమ పరిపూర్ణఫలమునొందదు. ఈ సంస్థ అన్నివిధముల అభివృద్ధిజెందుగాక అనికూడ అభిప్రాయము.

వి. బుధవేశ్వరరావు,
డిప్యూటీ డైరెక్టర్ ఆఫ్ అగ్రికల్చర్,
2 వ సర్కిల్, గుంటూరు.

యస్. శివరామపాత్రో,
అగ్రికల్చర్ ఆఫీసర్.

చౌదరిగారి కళాశాల, చికిత్సాలయములను చూచితిని. వారుచేయుచున్నపని చాల అత్యద్భుతముగానున్నది. గ్రామపునర్నిర్మాణమునకు దగినటుల ఈసంస్థలు పనిచేయుచున్నవి. వీరు దిగ్విజయమును పొందుదురుగాక.

చంద్రశేఖరం,
డిప్యూటీరిజిస్ట్రార్
కో-ఆపరేటివ్ సొసయిటీస్.

చౌదరిగారి చికిత్సాలయము పరిశీలించితిమి. పశుసంరక్షణవిషయమై చౌదరిగారు అనేకరీతులుగా చాల శ్రద్ధతీసికొనుచున్నందులకు మేమెంతయు సంతసించుచున్నాము.

డి. సదాశివరెడ్డి,
మద్రాసుప్రెసిడెన్సీ డిప్యూటీ ఎడ్యుకేషనల్ డైరెక్టర్.

యం. అబ్దుల్ ఆలీ,
కృష్ణాజిల్లా ఎడ్యుకేషనల్ ఆఫీసర్.

ఆయుర్వేదపశువైద్యమునం దీమాత్రిప్రకృషి మిత్రుడుసల్పుచుండు టెంతో ప్రీతికరమైనవిషయము. వీరొసగు పశువైద్యవాఙ్మయము ఆంధ్ర దేశమునకును, రైతునకును మిగుల ప్రయోజనమైనది.

బి. రామయ్య,
ఎ. డిమాన్ స్ట్రేటర్.

ఆంధ్రదేశములో ఆయుర్వేద పశుచికిత్సాలయములుగాని, ఆయుర్వేద పశువైద్య కళాశాలలుగాని సరియైన ఆయుర్వేద పశువైద్య గ్రంథములుగాని యింతవరకు లేవనియే చెప్పవచ్చును. ఇట్టి సమయములో "అభినవ సహదేవ" శ్రీరాములు చౌదరిగారు పై సంస్థలను తన స్వయంకృషిచే వృద్ధిలోనికి తీసికొనివచ్చుచున్నందులకు ఆంధ్రదేశములోనున్న ప్రజలందరు గర్వింపతగిన విషయము. వీరి కాలేజికూడ చాల వృద్ధిలోనున్నది. స్థానిక సంస్థలుకూడ స్టయిపెండ్సుయిచ్చి విద్యార్థులను ఈ కాలేజికి పంపుచున్నారనిన ఆంధ్రదేశమున కెంతలాభముగలదో చదువరులే గ్రహింతురుగాక. ఇంకను తరగతులవారీగా 20 పశువైద్యగ్రంథములు వ్రాసినారంటే ఎంతగొప్పమేధావంతులో పాఠకులే గ్రహింతురుగాక. వీరి గ్రంథములు త్వరలో అప్రూవ్ చేయించి అన్ని పాఠశాలలలోను పెట్టించిన చాల ఉపయోగకరముగానుండును. నూతనముగావచ్చిన కాంగ్రెసుమంత్రులు ఈ కళాశాలను రికగ్నయిజు చేయించి అన్ని ఫిర్కాలలోను ఈ ఆయుర్వేద పశువైద్యమును వ్యాపింపజేయగలరని నా నమ్మిక.

ఎ. వి. రామలింగపాట్నాయక్,
యం. బి. బి. యస్.

డాక్టరుగారి స్వగృహమున ఒక పెద్దహాలులో పశుచికిత్సాలయము స్థాపించబడి వివిధపరికరములచే సమకూర్చబడియున్నది. పేదలనక భాగ్యవంతులనక అందరికి నుచితముగా చికిత్సలుచేయు ఇట్టి సంస్థ మరెచ్చటను లేదు. ఔషధములు తయారుచేయుటయేగాక డాక్టర్ గారు పశురోగములను, దేహతత్వములను బోధపరచుటకు అనేకపటములు, చిత్రపటములు కూడ తయారుచేసినారు. పశువైద్యశాస్త్రమునందు శిక్షను గఱపుటకై

ఆయుర్వేద పశువైద్యకళాశాలను గూడ వీరు నడుపుచున్నారు. ఈ సంస్థ యెంత ప్రజాదరణమును బడసినదో ఇతర జిల్లాలనుండి ఈ కళాశాలలో జేరుటకు వచ్చినవారివలన తెలియుచున్నది. పదునొకండవ కమ్మ మహాజన సభయందు చౌదరిగారి సేవకై మెచ్చి వారిని "అభినవసహదేవ" అను బిరుదముచే బహూకరించిరి. ఈ బిరుదమునకు వీరెంతయు అర్హులు. వీరు పశువైద్యమునందు చేసిన కృషి, సేవయు, మంత్రులు, జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షులు, గవర్నమెంటు పశువైద్య ఉద్యోగస్థులు, పెద్దపెద్ద భూస్వాములు మున్నగువారిచేత పొగడ్తగాంచినవి. పశువైద్యమునందు పురాతనపద్ధతు లన్నియు మార్చి ఆధునికపద్ధతులపై వైద్యముచేయు ఇట్టి డాక్టరుగా యుండుట మనమెంతయు గర్వించవలసిన విషయము.

చౌదరిగారి గ్రంథములను, ప్రతిగ్రామ పాఠశాల పుస్తకభాండాగారమునకు, ప్రతిఆయుర్వేద చికిత్సాలయమునకు సప్లయిచేయుటవలన స్థానికసంస్థలుచేయు అమూల్యసేవకు మేరలేదని మదరాసు శాసనసభాధ్యక్షులగు గౌ॥ బి॥ రామచంద్రారెడ్డిగారు వెల్లడించిన అభిప్రాయముతో నేనును పూర్తిగా ఏకీభవింతును. చౌదరిగారి ఉత్కృష్టసేవకై వారి నభినందించుచు వారి సంస్థాభ్యుదయమునకై నేను కోరుచున్నాను.

వి. సత్యనారాయణ,
తహశ్శీల్ దారు, గుడివాడ.

ఈ చికిత్సాలయము నెంత ప్రోత్సహించిన అంతమేలు. ఆధునిక పద్ధతులతో నడుపబడుచున్నది. అంటువ్యాధుల నివారింపగలశక్తి ఈ చికిత్సాలయమునందు గలదు. ఈసంస్థ జయప్రదముగా సాగుగాక.

శ్రీ రాజారావు,
తహశ్శీల్ దారు, గుడివాడ.

నేడుదయమున అంగలూరులో నెలకొల్పబడిన ఆయుర్వేద పశు చికిత్సాలయమును చూడగలిగినందులకు చాల ఆనందించుచున్నాను. ఈ సంస్థవిషయమై చౌదరిగారు చాల శ్రద్ధవహించుచున్నారు. వీరి పరిశ్రమ ఫలించి యీ సంస్థ మరికొన్నిటికి ఆదర్శప్రాయమై చిరస్థాయిగా వెల యుచు లోకల్ బోర్డులయొక్కయు, భూస్వాములయొక్కయు సహాయ మునకు ప్రథమార్హమై యుండును.

యన్. నరసింహరాజు,
తహశ్శీల్ దారు, గుడివాడ.

శ్రీరాములుచౌదరిగారు మూగజీవులకు ఆయుర్వేద పద్ధతులతో చికిత్స చేయుచున్నందులకు సంతోషించుచున్నాను. కొందరు విద్యార్థులు వారు స్థాపించిన పాఠశాలలో తర్ఫీయదగుచున్నారు. త్వరలో గవర్న మెంటువారు రికగ్నయిజు చేయుట మంచిది.

సి. హెచ్. వెంకటేశం,
డిప్యూటీ యిన్ స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్సు.

రైతులక్షేమమునకై, వారిపాడిపంటలవృద్ధికై వారి గడపలపసిమికై, వారి స్త్రీలహృదయవికాసమునకై యుపయోగపడు ఈ పశువైద్యచింతా మణిని తుద కిప్పటికైనను మన చౌదరిగారు ఈ రూపముగా నిచ్చినందులకు సంతసము.

ప్రొఫెసర్, జి. రంగనాయకులు,
బి. లిట్. (ఆక్సుఫర్డు), యం. యల్. ఎ.

శ్రీరాములుచౌదరిగారు ఆదర్శప్రాయమగు వైద్యశాలను స్థాపించి స్వయముగ నెల్లరకు దగు అనుభవముల విశదపఱచి ఆంధ్రదేశమున కాదర్శకు డాయె ననుటలో నతిశయోక్తి లేదు.

కల్లూరి చంద్రమౌళి,
బి. యస్, సి. (వ్యవ), బర్డీన్, యం. యల్. ఏ.

శ్రీకృష్ణాజిల్లాబోర్డువారు యీ ఆయుర్వేద పశు చికిత్సాలయ సంస్థకు రు 500-0-0 విరాళమొసంగుట చాలసంతోషమైన విషయము. ఈవిరాళము ప్రతిసంవత్సరము నొసంగబడునని నేను తలంచెదను. గవర్నమెంటువారు యిటువంటి సంస్థలకు యెల్లకాలము కొంత ధనసహాయమును చేయుట చాలసమంజసము. ఈసంస్థ జయప్రదముగా సాగుచుండుగాక.

పి. వి. నారాయణ,
డెలిగేటు ప్రెసిడెంటు, కృష్ణాజిల్లాబోర్డు.

రైతాభ్యుదయముకొరకు స్థాపించిన పశుచికిత్సాలయమును గూర్చియు వారినిర్మలత్వమును, నిష్పాక్షికత్వమును గూర్చియు వచించుటకు, గుణగ్రహణము చేయుటకు నెంతయు ఆనందించుచున్నాను. వీరు నడుపుచున్న పశువైద్యశాల కడుశుభ్రముగ నున్నది. మందులకొదువయుండదు. వారి వైద్యశాల రిజస్టరు వారికున్న పలుకుబడిని, ప్రతిదినము వ్యాధినివారణార్థము వచ్చు పశువులసంఖ్యను, స్పష్టముగా సూచించుచున్నది.

వర్జూర్ ఆ రేషమ్,
జిల్లా ఆరోగ్య శాఖాధికారి.

ఆయుర్వేదశాస్త్రపద్ధతిని శ్రీ చౌదరిగారు పశువులకు చేయుచున్న సేవ ప్రశంసనీయము. ప్రభుత్వమువారును స్థానికసంస్థలును సర్వవిధముల సహాయపడి యీఉద్యమమును ప్రోత్సహించుట ఆవసరము. అందుకు ఈచికిత్సాలయము అర్హతపొందినది. సర్వేశ్వరుడున్ను ఆశీర్వదించుగాక.

తుర్లపాటి వెంకటేశ్వరరావు,
బారిష్టర్, జిల్లాబోర్డుమెంబరు.

వి. కనకబాపయ్య,
అడ్వకేటు.

వి. రామకోటయ్య,
బి. ఎ., బి. యల్.

లింగం వీరభద్రియ్యగారు, బి. ఏ. (ఆక్సుఫర్డు) బ్యారిష్టర్.

మనదేశము వ్యవసాయముమీద చాలవర కాధారపడియున్నది. రైతులకు పశువులుమూలము. కొన్ని సంవత్సరములనుండి వ్యవసాయమున కాధారభూతమైన పశువులను తగినట్లుగ పోషించుటయు జరుగుటలేదు. శ్రీయుత యేజెళ్ళ శ్రీరాములుచౌదరిగారు పశువుల సంరక్షణకు తగిన విద్యను సంపాదించి పుస్తకములరూపమునను తమ వైద్యశాల మూలమునను రైతులకు సాయపడుచుండుట మిక్కిలి ప్రశంసాపాత్రము. రైతుబిడ్డలగు వీరు రైతునకు ప్రాణాధారమువంటి పశువుల సంరక్షణకు పూనుకొనుట మిక్కిలి సమంజసము. వీరి పరిశ్రమ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చుగాకయని ఆశపడుచున్నాను.

యస్. నరసింహారావుపంతులుగారు, డిప్యూటి యిన్స్పెక్టరు, గుడివాడ రేంజి.

నేను శ్రీయుత యేజెళ్ళ శ్రీరాములుచౌదరిగారి ఆయుర్వేద పశువైద్యశాలలను, వారిచే రచియింపబడిన పలు పశువైద్యగ్రంథములను చూచితిని. వీరు అనుభవ వైద్యముచేతనే యింత యున్నతదశకు రాగలిగిరి. వీరు చేయుపని, కృషి, సేవ యెంతయు నుపయోగార్థమైనవి. ప్రశంసార్హము. వీరికృషి నిర్విఘ్నముగా జయప్రదముగా ఫలించుగాకయని నమ్ముచున్నాను.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా యం. వి. అప్పారావుబహద్దరు ఉయ్యూరు జమీందారుగారును, శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా శివరామప్రసాద్ బహద్దర్ చల్లపల్లి జమీందారుగారును, శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమన్నారాయణ అప్పారావు బహద్దరు గొల్లపల్లి జమీందారుగారును ఈవిధముగా తెలిపిరి.

మేమున్ను తదితర పెద్దమనుష్యులును కలిసి యీ ఆయుర్వేద పశు చికిత్సాలయ సంస్థను పరిశీలించితిమి. డాక్టరు శ్రీరాములుగారి ప్రయత్న మెంతయు పొగడదగియున్నది. డాక్టరుగారు మిగుల శేముషీ ధురంధరులు. వీరు నిజముగ నీ విషయమునందు జయము పొందుదురని మా యాశయము.

యం. నరసింహారావుగారు, కృష్ణాజిల్లాబోర్డు ఎడ్యుకేషనల్ ప్రెసిడెంటు, జిల్లాబోర్డు మెంబరు.

డాక్టరు యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారిచే స్థాపింపబడి పోషింపబడుచున్న పశుచికిత్సాలయమును సందర్శించితిని. ఈ సంస్థతరపున శ్రీరాములుగారిచే ప్రచురింపబడు గ్రంథములు కృషీవలుల కెంతో యుపయుక్తమైయున్నవి. డాక్టరుగారి సహజమగు బుద్ధికుశలతయును, స్వానుభవమును వారిని మిగుల జనసమ్మతునిగా నొనరించినవి. జిల్లా తాలూకా బోర్డుల సహాయమునను జనాదరణమునను వారి పశుచికిత్సాలయ సంస్థ యభివృద్ధిలోనికి రాగలదు.

శ్రీయుత యేలేశ్వ శ్రీరాములుచౌదరిగారు "అనుభవ పశువైద్య చింతామణి" యను గ్రంథమును రచించి వైద్యవాఙ్మయమునకే కాక ఆంధ్రదేశములోని రయితు సముదాయమున కత్యంతమగు మేలొనగూర్చిరి. కలకాలము ప్రేమపూరితమైన కృతజ్ఞతా పాశములతో రయితువర్గమును గట్టివైచుకొనిరి. అనుభవమువలన సంపాదించిన జ్ఞానమును వారు కొంత కాలముగ వార్తాపత్రికల మూలమునను, ఇంతకుబూర్వమే వెలువడిన కొన్ని గ్రంథముల మూలమునను బ్రచురపరచిరి. పశుచికిత్సయందు వీరి కెంత యభిలాషకలదో, రయితుల కా జ్ఞానమును బోధించుటయను, అంత యుత్సాహము కల దనుటకు ఈ గ్రంథరచనప్రచురణములవలన గల్గిన శాశ్వతోపయోగమే తార్కాణము. గ్రంథముయొక్క ప్రాశస్త్యము, ఉపయోగము పరికించినంతటనే విదితమగును.

అచ్చటచ్చట గ్రామవాసులలో నుండిన పశు చికిత్సకులు పూర్వాచారములవలన గలిగిన మౌఢ్యము చేత స్వకీయానుభవ విజ్ఞానమును లోకమున కుపయుక్తమగురూపమున శాశ్వత మొనర్పక ఆత్మకుటుంబపోషణమే పరమార్థముగా నెంచి, అర్థసంగ్రహణమే విజ్ఞానసంపాదనమునకు పర్యవసానమని తలంచి, తద్విజ్ఞానమును గుప్తపఱచి మరణించుటచే, అనేక చికిత్సకుల యనుభవలాభము భరతఖండమునకు మఱుగైపోయెను. అట్టి యనుభవమును గ్రంథస్థ మొనర్చుటకు వలయు భాషాపరిచయాభావమువలన కొందఱిజ్ఞానము నిరుపయోగమై శైథిల్యమునుబొందెను.

మన దేశమున పశుగణ మెక్కుడుగా గలదు. రయితులసంఖ్యయు చాల గలదు. ఒక చికిత్సకుని స్వయముగ బోషింపగల పశుగణమును పెంచెడి పెద్దరయితు లెవ్వరును గానరారు. ఒకటి రెండెద్దులను గలిగిన రయితుల సంఖ్యయే యెక్కువగా గలదు. అట్టివారు తమ పశువులకు ధర్మ చికిత్స చేయించుకొనగలవారలేగాని ద్రవ్యమొసంగి వైద్యుని పోషణమునకు దోడ్పడువా రరుదు. విపరీతమైన వెలలకు పశువులను కొనుటకు వాడుకపడినట్లు, కొన్నిరూకలిచ్చి వానికి చికిత్స చేయించుకొనుట కింకను రయితులు చక్కగనలవాటు పడలేదు. అదియును గాక ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడిన "వెటరనరీ" వైద్యుల సంఖ్య మిక్కిలి కొంచెముగా

నుండుటచే వారి వలన నుపయోగము రయితుల కందరికిని అందుబాటులో లేదు. ఉన్నచోటులందును అట్టి వైద్యమునకు ప్రోత్సాహము కలుగ కున్నది. "వెటరినరీ" వైద్యము కేవలము హైందవపద్ధతికి విరోధమయిన దనియు, అందువలన నిరుపయోగ మయినదనియు ననేకులకు భ్రమ యుం కను గలదు.

ఈ పరిస్థితులను చక్కబఱచుటకు గాబోలు ఆంధ్రరయితు లెక్కు వగా లాభపడుటకో యన శ్రీరాములు చౌదరిగారిని శ్రీరామచంద్ర డీ గ్రంథరచనకు బ్రోత్సాహపరచెను. ఈ గ్రంథము యొక్క యుపయో గము త్వరలో నాంధ్రదేశమునకు అంధ్రరయితునకు వ్యక్తపడుననుట నిస్సందేహము. ఇయ్యది ప్రతి రయితువద్ద నుండతగినది. ప్రతి గ్రామపాఠ శాల పుస్తక భాండాగారములోనుండి స్థానికసంఘములు రయితుసంఘము నకు దోడ్పడుట యవసరము. ప్రతి గ్రామోద్యోగి కార్యస్థానమునందు చౌదరిగారి గ్రంథముల నుంచి రయితులు కోరినప్పుడు చదువుకొనుట కను వేర్పరచినచో ప్రభుత్వమువారును రయితుల కృతజ్ఞతకు బాత్రు లయ్యె దరు.

ప్రతి ధర్మాయుర్వేద వైద్యశాలకును స్థానికసంఘము లీ గ్రంథము లను సరఫరాచేయుట యుచితము. చౌదరిగారిప్రయత్నమునకు ఫలము రయితు లందరకు ఈ గ్రంథము అందుబాటులో నుండుటయే. వారి గ్రంథములను గల గ్రామ గ్రంథాలయములు రయితులకు మఱింత యుప యోగకారులుగ నుండగలవు.

శ్రీయుత శ్రీరాములుచౌదరిగారికి అయురారోగ్యములను దైవము ప్రసాదించి యింక నిట్టి యనుభవచికిత్స గ్రంథములను రచించుటకు ధీసంప దలను గల్గించి దీవించుగాత.

మదాస్రు. } బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డి, బి. ఏ.,
యస్సు ప్రెసిడెంటు, మదాస్రు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిలరు

శ్రీమంతు రాజా యార్లగడ్డ శివరామప్రసాద్ బహద్దర్ జమీందారుగారు, యం. యల్. ఎ., చల్లపల్లి రాజావారు, కృష్ణాజిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు.

పశుసంరక్షణ.

పశుసంతతిని రక్షించుట సాధారణమైన పనిగాదు. పసిబిడ్డలవలెనే నోరులేని పశువులకష్టములనుగూడ వేయికండ్లతో విచారించి కాపాడుకొనవలయును. దానిలో ప్రభుత్వమున కెంతయో బాధ్యతకలదు. ప్రభుత్వమువారుగూడ పశువైద్యాలయములను స్థాపించి రైతులకు సాహాయము చేయుచున్నారు. కాని ఆ వైద్యసహాయ్యము చాలక రైతులు పల్లెటూళ్ళలో చేయబడుచున్న రాక్షసవైద్యముతో తృప్తిపడుచున్నారు. ఈ పద్ధతిని మాన్పించి మానవులవలెనే పశువులనుగూడ సక్రమవైద్యమున సంరక్షించుట ప్రభుత్వమునకును, ప్రజలకును ధర్మమై యున్నది.

శ్రీరాములుచౌదరిగారి కృషి.

ఈ సత్కార్యమునకు శ్రీయుతులు రేపల్లె శ్రీరాములు చౌదరిగారు ముందంజ వేయుట మెచ్చుకొనదగియున్నది. పశువైద్యము వంశ పరంపరగా వారికి వచ్చినధనము. వ్యక్తిగతముగా చేయుచున్న వైద్యసాహాయ్యమే గాక ప్రత్యేకముగా నీ వైద్యశాలను స్థాపించి తద్వారా వారు కావించిన సేవ అపారము. ఈచికిత్సాలయ ప్రయోజనముల గమనించియే కృష్ణాజిల్లాబోర్డువారు దీనికి కొంతగ్రాంటును మంజూరు చేసియుండిరి. ఈవైద్యాలయము ప్రారంభింపబడినది మొదలు నేటివరకు జరిపిన సేవను పెక్కురు శాస్త్రవేత్తలు, ప్రభుత్వోద్యోగులు మెచ్చుకొనియున్నారు. ఇచట ఆయుర్వేద చికిత్సయేగాక ఆంగ్లేయవైద్యమును, శస్త్రచికిత్సయు గూడ చేయబడుట గమనింపతగియున్నది. అందువలన రైతులందరు నీవైద్యాలయమును శ్రద్ధగా పోషించుకొనవలయును. మరియును ఇట్టి వైద్యాలయములు ఫిర్కా కొకటిచొప్పున, అమపక్షము

తాలూకా కొక్కటివంతుననైనను స్థాపించుకొని దానివలన తమ పశుగణ మును రక్షించుకొనవలయును.

సాహసము మాత్రము సాహాయ్యముగా ప్రారంభింపబడి నేడొక యమోఘ సంస్థగా తయారయిన యీ ఆయుర్వేద పశుచికిత్సాలయము ప్రజాప్రభుత్వముల ఆదరణమును బడసి ఇంతకంటెను మహత్తరముగా రైతు సేవ చేయగలదని ఆశించుచూ విరమించుచున్నాను.

శ్రీ యేజెళ్ళ శ్రీరాములుగారు చేయుచున్న పనిని, వారికళాశాలను చూచి అమితానందము పొందిని. ఏవైద్యకళాశాలలోనూ చదువక పెద్దగ్రంథములను చదువుటకు కావలసినంత సామాన్యవిద్యను పాఠశాలలో చదువక స్వయంకృషివలన యింతవిద్యను గడించుట సామాన్యమైన పనిగాదు. విద్యను సంపాదించుటయేగాక దానిని మరలపల్లెలలో విశేష విద్యావంతులుగాని యువకులను చేరదీసి తమవలెనే వారినిగూడ తయారుచేయ నెంచుట స్తోత్రార్హమైనపని. అందులోను నోరులేని పశువులకు సేవచేయ నెంచుటకంటె వుత్తమమైన కార్యము మరొకటిలేదని నాయుద్దేశము. వారి జీవితమునుండి వారుచేయుచున్న పనినుండి సామాన్యజనులు గుణపాఠమును నేర్చుకొనుటయేగాక ప్రభుత్వముగూడ విద్యావిధానమును తయారు చేయుటలోకూడ వీరినుండి నేర్చుకొనవలసినది చాలయున్నదని నొక్కిచెప్పవచ్చును. ఈశ్వరుడు వారికృషికి సర్వవిధముల తోడ్పడుగాక యని కోరెదను.

తల్లాప్రగడ నరసింహాశర్మ,
ఆనంద నికేతనం, చాగల్లు ఆశ్రమము, ప. గోదావరిజిల్లా.

శ్రీయుత యేజెళ్ళ శ్రీరాములుగారిచే నడుపబడుచున్న విద్యాలయమును చూచితిని. వీ రీపాఠశాలను నాల్గు సంవత్సరములనుండి నడుపుచుండిరి. వీరి విద్యార్థులు పలుతావుల వైద్యాలయముల స్థాపించి ప్రశంశనీయముగ పశుచికిత్సలు చేయుచుండిరి. పశుపోషణనుగూర్చి, వుపన్యాసములతో మాత్రం ప్రొద్దుపుచ్చుచు తగినంతగ పశువైద్యసహాయమును ప్రభుత్వమువారు చేయుటలేదను సంగతులు నిర్వివాదమైనది. అట్టి లోటును పూర్తిచేయుటకు శ్రీ చౌదరిగారు ప్రయత్నించుచున్నందుకు నేను వారిని ప్రశంసించుచున్నాను. యీ విద్యాలయమున శిక్షణము చెందిన విద్యార్థులచే వైద్యాలయముల నేర్పాటుచేసి తగిన ప్రోత్సాహమును చేయ ఆంధ్రులను హెచ్చరించుచున్నాను.

గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య,
ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శి.

శ్రీయుత యేజెళ్ల శ్రీరాములుగారిచే నడుపబడుచుండిన ఆయుర్వేద వెటరినరీ డిస్పెన్సరీని గాంచి ముదంబందితిని. అనేక పశురోగములను కుదుర్చుచు శ్రీరాములుచౌదరిగారు ఖ్యాతివహించి యుండిరి. వీరు పశువులపాలిట దైవమని చెప్పవచ్చును. వీరు పశువ్యాధులను గూర్చియు, వాటినినివారణ మార్గములను గూర్చియు, పత్రికలకు వ్యాసములు వ్రాయుచు, తద్వారా పశుచికిత్సామార్గములను లోకులకు వెల్లడిచేయుచు దేశోపకారులగుచున్నారు. యీ వైద్యము తమలోనే యంతమొందకుండ దేశమున విరివిగ వ్యాపించులాగున పాఠశాల నొకదానిని సాగించుచు, విద్యార్థులనుగూడ నీ విద్యయందు తయారుచేయుచు, నీ వైద్యమును నలుదెసల వ్యాపింపజేయు తలంపుగలిగి చక్కని కృషి చేయుచున్నారు. పైగా నీ వైద్యమును గురించి పెక్కుగ్రంథముల రచించియుండిరి. వీరి యుద్యమములన్నిటికి జయమును గోరుచు, జయమొసంగ భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను.

కొడాలి శివరామకృష్ణారావు,
ఆంధ్రపత్రిక సహాయ సంపాదకుడు.

ఆయుర్వేద పశువైద్య గ్రంథమాల, అంగలూరు(కృష్ణాజిల్లా).

అయ్యా !

ఈ దిగువచూపించు పశువైద్య గ్రంథములన్నియు నూతన విధానముతో ప్రకటింపబడెను. ఆయుర్వేదపశువైద్య కళాశాల విద్యార్థులకును, ప్రయివేటు పరీక్షలకు హాజరగువారికిని, రైతుసోదరులకు, గ్రామములలో నాటువైద్యము చేయుపశువైద్యులకు, అన్ని గ్రామ పంచాయతీలకు, పుస్తక భాండాగారములకు, కో-ఆపరేటివ్ సొసయిటీలకు, ఆయుర్వేద వైద్యశాలలకు అనుకూలమగునటుల తేలికభాషలో ప్రతిప్రయిమరీ విద్యార్థికి అర్థమగునటుల ప్రకటింపబడెను. ఈ దిగువ గ్రంథములన్నియు ఒకేసారి తెప్పించుకొనువారికి రు 10-0-0 లకే ఈయబడును.

1	అనుభవ పశువైద్య చింతామణి		...	...	1- 8-0
2	ద్రవ్యజ్ఞానము	...	...	...	0-12-0
3	ఆంగ్లేయ పశువైద్య వస్తుగుణదీపిక		...	...	0-12-0
4	శస్త్రచికిత్స	...	...	...	1- 0 0
5	అంటువ్యాధులు	...	...	...	1- 0-0
6	నేత్రచికిత్స	...	...	...	0- 8-0
7	ప్రసవతంత్రము	...	...	...	0-12-0
8	వత్సభృత్యము	...	...	...	0-12-0
9	విషతంత్రము	...	...	...	0- 8-0
10	పాడిపరిశ్రమ	...	...	...	0-12-0
11	రాక్షసవైద్యము	...	...	...	0- 8-0
12	పశుజాతులు	...	...	...	0- 8-0
13	పశుగ్రాసము	...	...	...	0-12-0
14	ప్రాచీనపశుసంరక్షణ	...	...	...	0- 8-0
15	పశురోగ విజ్ఞానము	...	...	...	0- 8-0
16	భేషజకల్పము	...	...	...	0- 8-0
17	స్వస్థవృత్తము	...	...	...	0- 8-0
18	పశుచికిత్సాసారము	...	...	...	0-12-0
19	శారీరశాస్త్రము	...	...	...	0-12-0
20	పశుపరీక్ష	...	...	...	0- 8-0

ఆంధ్రజాతీయ పశువైద్య కళాశాల

(రిజస్టర్డు)

కొద్దికాలములో రికగ్నయిజు అగుటకు సిద్ధముగా నున్నది. ఈ సంవత్సరము ఆంధ్రజిల్లాలనుండి 40 మంది విద్యార్థులువచ్చి చదువుచున్నారు. ఇచ్చట తర్ఫీదై వెళ్లినవారికి స్థానికసంస్థలు విరివిగా గ్రాంటులనిచ్చుచున్నవి. కొన్నిజిల్లాబోర్డులు స్టయిపండ్లనిచ్చి మాకళాశాల ట్రయినింగునకు పంపుచున్నారు. ఇంకను ప్రయివేటు పరీక్షలుగలవు. పశువైద్యవిశారద, పశువైద్యప్రవీణ యను పరీక్షలు గలవు. ప్రాథమికోపాధ్యాయులకు, రైతుబిడ్డలకు, నిరుద్యోగులకు మంచిఅవకాశము. విషయములు తెలిసికొనగోరువారు ప్రాస్పెక్టస్‌కు వ్రాయుడు.

కళాశాల ప్రిన్సిపాల్,

అంగలూరు, (కృష్ణాజిల్లా.)

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA128B103
పుస్తకం పేరు	భేషజకల్పము
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	59
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	II, [illegible]
లేని పేజీలు	I,II
తయారు చేసినది	munisha
పేజీలు విడదీసినది	munisha
స్కాన్ చేసినది	Sh. Ramya
పరీక్ష చేసినది	ROHITH
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	GOOD